

16.
DE
CAMPIS RONCALIAE

HABITISQUE IBI
CVRIIS SOLLEMNIBVS
LIBER SINGVLARIS

AVCTORE
E. A. HEILIGER.

EDITIO SECVNDA

L I P S I A E
EX OFFICINA LANGENHEMIANA.
C1D 18CC LII.

CONSPECTVS.

§. I. *Instituti ratio.*

§. II. *Campi quinam dicti Roncalii.*

§. III. *Excursus de capella Ronchaliae*

§. IV. *De varia Roncaliae adpellatione.*

§. V. *Vnde Roncaliae nomen descendat.*

§. VI. *Roncaliae ubi primum facta mentio.*

§. VII. *Comitiorum ab electis Romanorum regibus Roncaliae habitorum ritus.*

§. VIII. *De OTTONIS*

II. Imperatoris conuentu, secundum Sigonium, in Roncaliis habito.

§. IX. *De OTTONIS III. comitiis Roncaliensibus anni 996.*

§. X. *De conuentu ab ARNVLPHO Mediolanens. Archiepiscopo a. 1002. in Roncaliis instituto.*

§. XI. *HENRICI II. Imperatoris comitia, Roncaliae a. 1013. celebrata.*

§. XII.

- §. XII. *Conuentus Roncaliae a HERIBERTO Mediolanensium Archiepiscopo habiti.*
- §. XIII. *Comitia a CONRADO II. a. 1026. in Roncaliis peracta.*
- §. XIV. *Observationes nonnullae circa legem beneficiariam Conradinam.*
- §. XV. *HENRICI III. Imp. comitia Roncaliensia.*
- §. XVI. *Indicta a. 1077. regio HENRICI IV. nomine in Roncaliis comitia.*
- §. XVII. *De HENRICI V. commoratione in Roncalia.*
- §. XVIII. *Bina LOTHARII SAXONIS habita in Roncaliis comitia.*
- §. XIX. *De mansione regis CONRADI III. in Roncalia.*
- §. XX. *De FRIDERICI I. BARBAROSSAE primis comitiis Roncalicis a. 1154. celebratis.*
- §. XXI. *Altera FRIDERICI I. Imperatoris habita Roncaliae sollemnis curia.*
- §. XXII. *Tertia ac nouissima quae memorantur, FRIDERICI AHENOBARBAE Comitia Roncaliensia.*
- §. XXIII. *Comitia in Roncalias cogendi ritus an cum FRIDERICO I. Augusto exspirauerit, et cur?*

§. I.

e campis RONCALIAE nemo, quod ego *Instituti ratio.*
quidem sciam, hucusque ex instituto data
egit opera. Quae enim de iis habet

ANDR. RIVINVS in *diff. de Maiumis, Mai-*

campis et Roncaliis a) §. 9-11. obiter et ad probandam tan-
tum *Roncaliorum* cum *Maicampis* conuenientiam adlata
videntur. b) De curiis vero RONCALIENSIBVS singu-
larem conscripsit prolusionem academicam Musarum
Altorfensium quondam decus atque ornamentum, Ce-
leberrimus C. G. SCHWARZIVS. c) Earum autem
cum morem potius ac ritum Virum Clar. iis pagellis
persecutum esse, quam singulatim curias RONCALIAE
habitas resque in iis gestas recensuisse cernerem, apud

A 3 ANTONIUM OT ANIMUM

a) Cum aliis rarioribus, et hanc
praeceptoris sui, non FRANKENSTEINI I vt multi scri-
bunt, dissertationem recudi cura-
uit IO. GE. GRAEVIVS, in cu-
ius rariorum dissertationum syn-
tagmate octauum locum tenet.

b) Disputauit quoque occa-
sione ita ferente, nonnulla huc
facientia et lectu perquam iucun-
da Vir Illustris meaque laude ma-
ior GE. CHR. GEBAVERVS in
praefatione ad constitutionem de

expeditione Romana, quam CON-
RADO II. Imperatori tribuendam
existimauit.

c) Hocce quod *de comitiis*
RONCALIENSIBVS inscribitur
programma, subiectum inuenies
orationi CHRISTOPH. IAC.
WALDSTROMERI de REI-
CHELSDORF *de curiis regiis co-*
mitiisque ante Sanctionis Caroli-
nae tempora Norimbergae celebra-
tis, quae typis a. 1722. in forma
quarta euulgata habetur.

animum constitui, quaecunque de illis in tot medii
aeui scriptorum voluminibus passim memorata depre-
henduntur, congerere, ac praemissis aliquot de cam-
porum RONCALIORVM situ ac adpellatione observa-
tionibus, singularem inde libellum adornare. Ego
vero meae mihi tenuitatis quam maxime conscius,
praeuideo, me in tanta praesertim scriptorum farragi-
ne, haud leue aliis relicturum esse spicilegium. Quod
ipsum tamen, tantum ab instituto, vt me deterreat,
abest, vt in iuuenilibus potius laboribus, quippe quae
subsidiis saepissime destituuntur, si facultas atque vires
rectiora impertiendi desint, conatum tamen atque vo-
luntatem laudandam fore, certo certius confidam.

§. II.

*Campi quinam
dicti Roncalii.*

PLACENTIAM inter atque CREMONAM *a)* ad
Padum *b)* aequata et patentissima agri se demittit pla-
nities, quae camporum RONCALIORVM *c)* nomine
venit.

a) OTTO MORENA apud
MVRATORIUM col. 970.

b) Ita namque GVNTHERVVS
canit LIGVRINI Lib. II. v. 36.

Est locus ITALIAE modicum
seiunctus ab Vrbe,

Cui quia pulchra situ placet,

inde PLACENTIA nomen,

Planus, et ERIDANI placido
iunctissimus amni

Effundit latos spatioso limite
campos.

Falsus ergo in eo PETRVS BI-
ZARVS *Annal. Genuensium Li-*

bro 1. pag. 10. quod RONCA-
LIAS nostras haud sane longe a
laco Benaco dissitas, affirmat.

c) Alia est RONCAGLIA in
PAPIENSI cuius BRIANVS in
hisor. Italiae ad a. 996. meminit;
alia rursus in LODIGIANO sita
ex FEDERIC. SCOT. testimonio,
quo utitur PET. MAR. CAMPVS:
alia denique VALLIS TELINAE
RONCALIA de qua vid: MAR-
TINIERE *Diction. Geograph.*
h. v. Et Germani habent RON-
CALIAM. Ita enim vocatur op-
pidulum

venit. Describit nobis illam F. COELEST. *histor. Berg. d)* parte 1. Lib. 3. cap. 24. sequentem in modum.

RONCAGLIE *chiamaua-
si una spatiosa campagna,
posta lungo il Pò, vicina à
Piacenza, nella quale pian-
tati i padiglioni, e fortificati
con fosse, e bastioni, sì che
rassembraua, una Città ben
munita, souente soleuano ri-
dursi gl' Imperatori, quando
in Italia veniuano etc.*

RONCAGLIA campus
vocabatur spatiosus, ad
PADVM non procul a PLA-
CENTIA situs, in quem,
positis tentoriis fossa vallo-
que munitis, ita vt ad simili-
tudinem oppidi bene vallati
haec planities accederet, sae-
pius Imperatores Italiam in-
gressi descendere solebant.

Ipsam RONCALIARVM situm adcuratissime eruit
PETR. MARIA CAMPVS in *Historia Ecclesiastica PLA-
CENTINA e)* Parte I. p. 283. Audias eum haec disse-
rentem:

*Hora, dico io, il luogo di
RONCAGLIA (che posto è
tra'l Pò e la Nura) è hoggi
vn semplice villaggio, per esse-
re andati in disuso col tempo*

Hodie, inquam, RON-
CALIA locus est inter PA-
DVM et NVRAM nunc,
priscis exoletis comitiis,
exigua villa, a PLACEN-
que

pidulum ad LOGANVM inter
WEILBURGV, LIMBUR-
GVQVE situm, cum arce mon-
tana eiusdem nominis, ad comi-
tes de Wied spectante.

*sis historia Italice conscripta Ber-
gomi 1617. 2. Voll.*

d) Prodiit, perrara COELE-
STINI ex ordine CAPVCINO-
RV quadrupartita BERGOMEN-

e) Libri rarissimi tria memo-
rat volumina *Bibliotheca historica
STRVVIO BVDERIANA pag.
1444. et VOIGT in catalogo li-
brorum rariorum: p. 168. Tertium
quidem volumen nunquam, quod
doleo, oculis mihi vsurpare licuit.*

que' solenni riti, et è discosto dalla Città di Piacenza circa tre miglia, e dal Pò intorno à un miglio: è feudo della Contea di casa Nicella, et hà contermine da Levante il fiume Nura (che perciò nel Registro in una donatione si dice: Super fluuio NVRE in loco, et fundo vbi RONCALIA dicitur.) da Mezo giorno Borghetto, villa feudale de' Conti Todeschi di Piacenza; da Ponente il luogo detto la Croce Grossa, e da Settrione il Territorio di Sparavèra c' hor quasi tutto rimane assorto dal Pò.

TIA tribus passuum millibus distita in ortum, a PADO mille. Feudum est comitum de NICELLIS. Eius fines ab ortu NVRAE (ideoque in charta donationis LANFRANCHI et BERTHAE a. 1002. super fluuium Nure in loco et fundo vbi Roncalia dicitur:) a meridie BVRGHETTVM Comitum de TODSCHIS, ab occasu villa CRUX CRASSA, a borea SPARAVERA in PADO fere demersa.

Haec CAMPVS ante centum fere annos. Hodie eodem adhuc nomine perstat RONCHAGLIA, vt fidem nouissimae mappae Geographicae faciunt. NICOLAUS vero LLOYDIVS f) ROMANDIOLAM eam hodie villam vocari contendens auctoritate hac ex parte destitutus, immo eo deceptus videtur, quod in Feudorum libris confusam aliquoties librariorum vitio cum RONCHALIA ROMANDIOLAM sibi deprehendisse visus est CUIACIVS.

§. III

f) In dictionar. Histor. Geographico Politico.

§. III.

In hac RONCALIARVM villa, f. vico, quem et *Excursus de capella RON-CHALIAE.*
 CAVITELLIVS in *annalib. Cremonens.* ad a. 1154. adle-
 gat, AZO cardinalis presbyter a. 1134. ecclesiam funda-
 uit, consentiente ARDOVINO Sacrae sedis *Placentinae*
 Episcopo, a) mox S. BARTOLOMÆO apostolo nec
 non S. VICTORI, primo quondam Placentinorum Epi-
 scopo dedicavit. b) Huius etiam precibus annuens
 INNOCENTIVS II. anno insequenti auctoritate sua apo-
 stolica iura huius ecclesiae firmavit, eamque iurisdic-
 tioni Capituli S. ANTONINI *Placentiae*, cuius idem
 AZO praepositus erat, omnimode subiecit. Privilegium
 ipsum in calce Partis I. *histor. eccl. Placent.* n. CXXIV.
 exstans huc transferre, suadet non vbiuis obuius, im-
 mo rarissimus ille CAMPI liber. Autographum illud in
 tabulario Collegii S. ANTONINI habetur.

„INNOCENTIVS Episcopus servus servorum Dei
 „dilecto filio AZONI S. R. E. Praesbitero Cardinali,
 „et Praeposito B. ANTONINI de *Placentia*, ac fratri-
 „bus in eadem Ecclesia diuino famulatu mancipatis
 „tam praesentibus quam futuris in perpetuum. Lo-
 corum

a) Per litteras d. 23. Nov. a. 1134. quae quidem in archiuo S. ANTONINI teste *Campo* asseruantur.

b) Hinc in litteris COELESTINI II. ad ODONEM praepositum monasterii S. ANTONINI e Laterano a. 1144. indict. 7. da-

tis, vocatur ecclesia consecrata ad honorem Dei, et B. BARTHOLOMAEI et VICTORIS, ac in Bulla EVGENII III. pontificis apud CAMPVM in calce *hist. eccl. Placent.* pag. 545. n. CXL. ex-
 tante CAPELLA DE RONCHALIA audit.

„corum venerabilium cura nos commonet de eorum
„quiete ac vtilitate sollicite cogitare, quatenus, qui
„Ecclesiasticis famulantur obsequiis, Ecclesiasticae
„quoque tuitionis optato patrocinio foveantur. Tua
„si quidem charitas, dilecte in Domino fili AZO Car-
„dinalis Presbiter, insinuant nobis venerabilem
„fratrem nostrum ARDVINVM PLACENTINÆ
„Ciuitatis Episcopum tibi, ac fratribus Ecclesiae B.
„ANTONI licentiam concessisse in villa vestra, quae
„RONCHALIA dicitur, in fundo B. ANTONINI ad
„honorem.....Ecclesiam construendi; ea scilicet
„consideratione habita, quoniam tam viri, quam
„mulieres pro sacerdotis absentia absque participa-
„tione corporis, et sanguinis Domini de hac vita
„transisse multoties dicebantur. Cuius nimirum
„loci administrationem, atque ordinationem vobis,
„vestrisque successoribus idem frater noster perpe-
„tuo iure concessit. Hoc etiam addito, vt qui ha-
„bitum religionis induere, et in eodem loco Deo
„militare decreuerint; a Praeposito Ecclesiae san-
„cti ANTONINI, vel ab eius fratribus, si ipse de-
„fuerit, ad suscipiendos sacros ordines congruo
„tempore pro eodem *Placentino* Episcopo praesen-
„tentur. Quod si Clericus, aut Sacerdos eiusdem
„loci culpis exigentibus fuerit corrigendus, com-
„petenti, regularique disciplina ab eodem Praepo-
„sito, vel eius fratribus corrigatur. Si vero saepe
„commonitus incorrigibilis apparuerit, tanquam
inutilis,

„inutilis, et inobediens per eosdem ipsius loci bene-
 „ficio, et mansionem priuetur. Oleum quoque, et
 „chrisma a Matrice Ecclesia praefati loci Sacerdos ac-
 „cipiat. Decimas autem ad Plebem de SPAROVA-
 „RIA pertinentes nullatenus usurpare praesumat.
 „Insuper etiam, si quis de eadem villa deuotionem
 „suam in quibuslibet eidem Plebi iudicatis exhibere
 „voluerit, nequaquam impediat. In aliis vero omni-
 „bus Ecclesia, quae nunc a fundamentis in supra-
 „scripta villa RONCHALIAE a vobis construitur,
 „libere omnino ad Ecclesiam B. ANTONINI perti-
 „neat, adeo ut nullus Archipresbiter ius potestatis
 „in spiritualibus, aut temporalibus se nouerit habi-
 „turum. c) Quia igitur, sicut ea quae a nobis sta-
 „tuuntur, volumus illibata persistere; ita etiam
 „fratrum nostrorum debemus bene gesta firmare:
 „vestris postulationibus clementer annuimus, et
 „quod a praedicto fratre nostro ARDVINO Episco-
 „po super hoc statutum est, auctoritate Apostolica
 „roboramus, et futuris temporibus ratum mane-
 „re decernimus, quemadmodum eiusdem fratris
 „nostri scripto noscitur stabilitum. Nulli ergo ho-
 „minum fas sit praefatam Ecclesiam temere pertur-
 „bare, aut eius possessiones auferre etc. Si qua

B 2

igitur

e) Insequentes etiam pontifi-
 ces veluti COELESTINVS II.
 EVGENIVS III. etc. per litte-
 ras eiusdem fere tenoris, capitu-
 lo S. ANTONINI iurisdictionem

cathedralis Placentinae Episcopo
 in hanc pariter ac alias nonnullas
 ecclesias affectatam confirmarunt.
 Vid. CAMPVS libro saepe lau-
 dato T. I. pag. 411. 417. 422.

„igitur in futurum Ecclesiastica, saecularisue per-
„sona hanc nostrae constitutionis, paginamsciens etc.

„Ego INNOCENTIUS Catholicae Ecclesiae Epi-
„scopus subscripsi.

„Ego VUILLELMVS Praenestinus Episcopus
„subscripsi.

„Ego MATTHAEVS Albanensis Episcopus sub-
„scripsi.

„Ego GERARDVS Presb. Card. tit. Sanctae Cru-
„cis in Hierusalem subscripsi.

„Ego ANSELMVS Presb. Cardinalis tit. S. Lau-
„rentii in Lucina subscripsi.

„Ego LITIFREDVS Presbit. Cardin. tit. Vestinae
„subscripsi.

„Ego LVCAS Presb. Cardin. tit. SS. Ioannis, et
„Pauli subscripsi.

„Ego GVIDO indignus sacerdos subscripsi.

„Ego GREGORIUS Diaconus Card. SS. Sergii
„et Bachi subscripsi.

„Ego GVIDO Diaconus Card. SS. Cosmae, et
„Damiani subscripsi.

„Ego GVIDO Diaconus Card. SS. Adriani sub-
„scripsi.

„Ego VASALLVS Diaconus Card. S. Eustachii
„subscripsi.

„Dat. PISIS per manum ALMERICI S. R. E.

„Diaconi Cardinalis, et Cancellarii 3. idus
Martii,

„Martii, indictione * 12. Incarnationis Domi-
 „nicae anno 1135. Pontificatus vero D. INNO-
 „CENTII P. P. II. anno sexto.

§. IV.

Redeamus iam ad campos RONCALIOS, quibus *De varia Ron-*
 varia imposita inuenias nomina. Dicuntur autem vt *caliae appel-*
 plurimum RONCALIA a), aut plurali quandoquidem *latione.*
 numero, RONCALIARVM b) nomine efferuntur.
 Modo etiam vocantur CAMPVS RONCALIAE c),
 modo RONCALLIA d), RONCHALIA e), RON-
 CHALIAE f), PRATA RONCHALIAE g) RONCA-

B 3

GLIA

a) Ita MORENAE ap.
 GRAEV. col. 957. LANDVL-
 PHO IVN. *hisor. Mediol.* cap.
 43. RADEVICO *de reb. gest.*
Frid. I. Lib. II. cap. 1. Occur-
 rit etiam in charta donationis
 Lanfranci Comitis coniugisque de
 a. 1002. ap. CAMPVM *hisor.*
ecclesiasticae Placent. P. I. pag.
 497. TRIST. CALCHVS ap.
 GRAEV. col. 235. 336.

b) Chartae donationis Sigfridi
 et Dionysii Episcoporum. Placent. de
 a. 1000. et 1047. apud CAM-
 PVM Lib. cit. p. 496. et in calce
 pag. 512. Plurali maxime nume-
 ro efferunt RONCALIAS scri-
 ptores CONRADO II. recentio-
 res; vt OTTO FRISINGENSIS
de gestis Frid. I. Lib. II. cap. 13.
 RADEVICVS in *contin.* Lib. I.

cap. 46. CAVITELLIVS in
Annal. Cremonens. ad a. 1154. et
 1159.

c) OTTO FRISINGENSIS
 Lib. cit. cap. 12.

d) IO. BAPTIST. VILLA-
 NOVAE *Laudis Pompeiae hisor.*
 Lib. I. ap. GRAEV. col. 960.

e) MORENA apud MVR-
 TORIVM pag. 1015. LAN-
 DVLPH. SENIOR Lib. II. *hi-*
storie Mediol. cap. 20. SICAR-
 DVS apud MVRATOR. col. 596.
 GVALVANEVS FLAMMA *hi-*
stor. Mediol. cap. 136.

f) In diplomate Irmengardis
 et subscriptione diplomatis Cor-
 radini infra §. 6. et 19. nec non
 II. F. 55.

g) ARNVLPH. MEDIOLA-
 NENSIS *Hisor.* Lib. III. cap. 4.

GLIA *b*), RONCALIE *i*), RONGALIA *k*), RVNCALIA *l*), VIRVNCALIA *m*), RVNCHALIA *n*), RVNCANIA *o*), RVNGALLE *p*), RONGALLIVM *q*), RVNCALES *r*), RVNCIALLE *s*), RONKEL *t*). Quin et ROMANDIOLAM vitio librariorum confusam in Feudorum libris *v*) pro RONCALIA legi, suspicatus est vir aeternae memoriae IACOBVS CVIACIYS *w*): minus tamen recte, vt infra §. 14. demonstrabimus.

§. V.

Vnde Roncaliae nomen descendat.

In deducendo vocis RONCALIARVM etymo, non indigere videmur anxia illa ANDR. RIVINI derivatione,

b) Sic recentiores scribunt Itali, vt CAMPVS I. saepe c. P. I. pag. 276. col. 1. CORIVS *historia di Milano* p. m. 97.

i) ZEILERS *in topographia Ital.* p. 87. BARRE *Histoire generale de l'Allemagne* Tome V. p. 18. et RONKALIE idem T. III p. 585.

k) ABBATI VRSPERGENSI *in Chron.* p. m. 218.

l) GVNTHERVS *Ligurini* Lib. II. vers. 210. et MORENA ap. MVRATOR. col. 971.

m) ANNAL. SAXO ECCARDINVS et ex eo VRSPERGENSIS *in Chron.* ad a. 1110.

n) Ita nonnulli recentiorum vt MVRATORIUS *in histor. Ital.* ad a. 1110. pro VIRVNCALIA legunt.

o) ANNAL. SAXO ad a. 1136.

p) RVNGALLE seu CVRIA GALLORVM occurrit in *constitutione CAROLI CRASII*, si Diis placet *de expeditione Romana*, nec non in auctore *de Guelphis principibus* cap. 6. apud LEIBNIT. *in scriptoribus rer. Germ.* T. I. p. 784.

q) CONRING. *de orig. I. G.* cap. 17. pag. 90.

r) BERTHOLDVS CONSTANTIENSIS ad a. 1077.

s) *In Excerptis ex vit. ARENBECK. Chronico Bavaror.* ap. LEIBNITIVM *rer. Germ.* T. III. p. 669.

t) BARRE *Histoire d'Allemagne* T. III. p. 585.

v) II. F. 33. §. 4. et II. F. 40.

w) *In explicatione librorum de feudis* IV. 36. 49.

tionem, ab expeditione Romana quasi *Rom-Walia*, a *Rom-wallen* s. Romam proficisci; nec adridet FRANCISCI IVNII in *Glossario Gothico* v. RVNA exposita huius vocis origo: a *Runa* voce Theotisco-Gothica, conuentum, consilium, concilium denotante, atque a *Gallis* (ut RVNGALLIA inde concilium s. curiam Gallorum denotet) accersita, quam quidem Ill. GEBAVERVS dum a *Runa* consilio atque *Wal* campo manare existimat, emendauit. Rectius forsitan processit ac naturae teluris camporum RONCALIORVM magis conueniens erit, FRESNAEI ac OBRECHTI sententia a) Hanc vir incomparabilis LVD. ANTON. MVRATORIUS omnium optime explicuit, cuius verba etsi compluscula ex *Antiquitatum Italiae medii aevi* Tomo II. col. 180-182. huc transcribere non taedet; digna enim sunt quae referantur sequentia: Ronchi vero, Runchi, et Roncora ab antiquo Latino verbo Runcare, appellabantur loca quae concisis Nemoribus aratro tandem subigi poterant: quae vox adhuc perdurat, et in veterum monumentis frequens habetur. In Charta Ferrariensi Anni MDCXIII. quam autographam teneo, haec leguntur:

„Terram autem illam, quam roncabo, frui debeo
„per annos tres; postea reddam Terraticum etc.

In *Antiquitat. Estens. Parte I. cap. 40. pag. 408. memini me Chartam producere, in qua fit mentio de Samplis et Amplis quarum vocum significationem obscuram diu sum per scru*

a) Huic quoque sententiae decus Dn. de BVNAV in *Frid. I.*
accedit perillustre patriae historiae p. 32.

*perscrutatus. Nunc monendus est Lector, idem Xampla
 fuisse ac Runcos, scilicet saltum siue agrum eruncatum at-
 que ad culturam paratum. Terra exemplata et Exem-
 platio, et exemplum eo sensu apud veteres occurrunt, ut
 multis testibus ac tabulis ostendit Du Cangius in Glossar.
 Latino. Inde Xamplum efformatum. In quo vero Sam-
 plum ab Amplis differant, diuinare nescio. Erunt qui
 unum idemque putent, utpote ab una voce Exemplum uti
 videtur profecta, seu potius ab Exempliare Latino. Hinc
 Tusci veteres dicebant Sciampiare pro Dilatare, cuius vocis
 iam antiquatae exempla habes in Vocabulario della Crusca.
 Atque hinc proprie enata videtur vox Scempio. Exarta
 quoque pro Exemplo siue Nemore succiso aut terra a dume-
 tis expurgata, in antiquis monumentis inuenias, Agros
 vero, qui aratrum primo sentire incipiebant, Nouales ap-
 pellatos videas. Ad haec vasta loca quibus erepta fuerat
 Silva, Roncalia et Rhuncalia nuncupari exinde coepta sunt.
 Duas Villas eiusdem nominis Mutinensis Ciuitas habet in-
 feriori agro suo. Habent et aliae Langobardiae Vrbes,
 nobisque occurrunt variis in locis Ronchi, Roncouetere,
 Roncaglio, Ronca, et horum similia nomina. Inter quae
 praesertim diu celeberrima fuit Placentinorum Roncalia ad
 Padum, utpote locus amplissimus, ac nullis arboribus im-
 peditus, in quo solemne ac mirabilem Curiam interdum
 Francici, et fere semper Germanici Imperatores quum pri-
 mum in Italiam descendebant, habere consueverunt, con-
 fluentibus illuc ex vniuersis Italiae Urbibus Principibus ac
 illustribus viris. Eius mentio est apud Vrspergensem,
 Ottonem*

Ottonem Morenam, *aliosque scriptores.* Prata Ronchaliae *ubi* Henricus II. *inter Augustos Curiam nobilem habuit, memorat Arnulphus Mediolanensis Lib. III. cap. 4. Histor. Tomo IV. rer. Italicarum. Ex quo intelligimus, locum illum, tum quod in centro, ut ita dicam, Langobardiae foret, tum quod percommodam aream tanto nobilium virorum Populo eorumque tentoriis praeberet, in eum usum fuisse selectum.* Sed et Ronchaliae appellatio prodit, locum ipsum aliquot ante saecula Nemoribus ac Silvis abundasse, iis autem excisis ad usum pratorum fuisse educatum. Sunt itaque RVNCHI, RONCHI, RVNCIAE, RVNCORA, RONCORA, sentes et dumeta; hodiernum Gallicis RONCES. Inde RONCARE, RONCHARE, RVNCARE, agrum sentibus purgare. Porro RONCARIA, RVNCALIS, vel RONCALIS, dicitur ager incultus seu purgandus ab infelicibus herbis ut ex FRESNAEI sententia putat Celeberr. SCHWARZIVS III. vero GEBAEVERVS agrum runcalem, non runcandum, sed runcatum iam opinatur. RONCA, adhuc vox Italica habetur, instrumentum rusticorum ad caedendas aut eruncandas herbas ac virgulta designans; notante MVRATORIO *Antiq. Ital. med. aevi* Tom. II. p. 1281. b. Hinc campos etiam nostros RONCALIOS ab eruncatis, quibus repleti fuere, RONCHIS, nomen accepisse, nobis etiam persuademus.

§. VI.

RONCALIAE, in scriptoribus antiquis rarissima *Roncaliae ubi primum facta mentio.* mentio illata occurrit. Antiquiorem ego quidem, quam

C quae

quae sub a. 890. in charta HERMINGARDIS filiae
 LUDOVICI II. imperatoris apud CAMPVM a) in calce
hstor. suae eccl. Placentinae n. XXIX. Parte I. pag. 472.
 extat, inueniri non posse, Doctissimo Italiae chorogra-
 pho CASP. BERETTAE lubens concedam. Liceat no-
 bis verba diplomatis huc spectantia, repetere.

„Ego in Dei nomine IRMENGARDA, Deo deuota,
 „filia bo: mem: Domini LUDOVICI Imperatoris,
 „quae professa sum viuere ex natione mea lege Sali-
 „ca, vobis Dominae SCAMBURGAE Abbatisae mo-
 „nasterii Dominicae Resurrectionis, et SS. Sixti, et
 „Fabiani, quod fundatum est intra Ciuitatem Pla-
 „centiam, quod Domna Augusta ANGILBERGA,
 „olim Imperatrix, genitrix mea a fundamento aedi-
 „ficauit in propriis rebus suis, ibi, dono, et offero
 „pro remedium animae meae --- praenominatas Cor-
 „tes, sicut supra scriptae sunt, cum omnibus earum
 „adiacentiis *etc.* de meo iure in praenominatum
 „Coenobium ad vsum, et stipendia Monacharum
 „Dei ibi degentium confirmo futuris temporibus *etc.*
 „nisi tantum tres Sortes et dimidia in RONCHALIAE
 „quae pertinent de curte Vuardestalla, quas Eurar-
 „do Diacono viufructuario nomine dedi, --- Et
 „praesens Donatio, vel cessio ista omni tempore
 „firma, et inconuulsa permaneat *etc.* Et qualiter
 „iusta, et secundum legem meam Salicam, in qua
 manifesta

a) Produxit eam ex archiuo S. Sixti Placentino.

„manifesta sum viuere, vobis SCAMBVRGE Abba-
 „tisse a parte eorum Monache, que quotidie in
 „iamdictum sanctum, et venerabilem locum deser-
 „uiant, trado, et legitima facio vestituram ad vsum,
 „et stipendia habendum per Vuasonem terre cultel-
 „lum, festuchum nodatum, frondos arborum, a
 „presenti die eorum iure habendum omnia, sicut
 „supra scripta legitur, et me exinde foris abuuarpi-
 „sco, et absasito feci his presentibus, et bergamena
 „con atramentario de terra leuau, et LEO Notarius
 „scribere rogau.

† „ Quidem et ego LEO Notarius scripsi pridie Ka-
 „lendas Decembris anno Domni Vuidoni Rex ter-
 „tio, indictione nona.

Falli itaque Virum Summum CANTARELLVM FA-
 BRVM, cum in commentatione in constitutionem de
 expedit. Romana, Gallico sermone conscripta, *non*
esse auctorem qui ante Conradum Salicum, immo ante Hen-
ricum IV. Conradi nepotem, campi Roncaliarum memi-
nerit, adserat; ex adlato pariter diplomate ac duobus
 aliis a CAMPO hist. eccl. P. T. I. pag. 496. 497. vul-
 gatis adcuratissimus demonstrat GEBAVERVS in *prae-*
fatione adpendici institutionum iur. feud. Schilterianarum
 praemissa. Primum illorum est charta b) SIGFRIDI
 Episcopi Placentini de a. 1000. ex qua huc quidem fa-
 ciunt verba: *Monasterio beatissimi Confessoris et Episcopi*

C 2

Saumi

b) Eius autographum in tabulario eccles. maioris Placent habetur.

Sauini deuota mente concessimus, tradidimus nostrique auctoritatis decreto largiti sumus ---- mansos quatuor in Breuli, unum in S. Damiano, unum in Mariano, unum in Paldari, duos in Ariano, unum in capite Caricle, tres in Anziola, in Roncaliis unum etc. Alterum diplomatum est charta c) donationis LANDFRANCI Comitis coniugisque, ecclesiae S. Iustinae virginis a. 1002. factae scripta ab AIFREDO Notario, et iudice sacri Palatii, ex qua huc spectant: *Nos, quibus supra Lanfrancus Comes, et Berta iugalibus donamus, et offerimus in eadem Ecclesia a praesenti die pro animae nostrae mercede, hoc est nostram portionem, quod est medietas de massaritia uno iuris nostri iugalibus, quibus esse videtur super fluuio Nure in loco et fundo, ubi Roncalia dicitur etc.* Adde sis ad confutandum FABRVM et tertiam chartam, d) donationis scilicet, a DIONYSIO Episcopo Placentino a. 1047. factae quam apud eundem CAMPVM in calce T. I. pag. 512. inuenio. Habes ibi: *Ecclesiae vero Sanctorum Antonini, et Victoris, qui sint propitii nobis, donamus --- in Octauo mansos quatuor, in Monte duos, in Turriano duos, in Roncaliis duos etc.* Increbuit autem RONCALIAE in medii aevi scriptoribus mentio, ex quo imperatores Romani comitia Longobardica instituere, vasallorumque censum ibi peragere coeperunt. Cuius quidem ritus originem, quoque illa comitia tempore coeperint, in

c) Haec autographa in archiuo cathedrali Placent. adseruatur.

d) Autographum in archiuo ecclesiae maioris Placentinae seruatur.

in tanta omnis antiquitatis incuria dictu esse perdifficile, cum laudatissimo GEBAUERO fateri cogimur, quippe cum OTTO FRISINGENSIS iam haec Lib. II. Cap. 12. ignorare videatur; vbi: *Est, inquit, consuetudinis, Regum Francorum, quae et Teutonicorum, ut quotienscunque ad sumendam Romani Imperii coronam, militem ad transalpizandum coegerint, in praedicto campo mansionem facerent.* Ex hisce verbis haud obscure liquet, hunc curias generales in Italia indicendi modum, Germanos Principes a Francis hausisse. Constat enim, cum CAROLVS M. Italiam imperio fuis profugatisque Longobardis adiecisset, solemne ipsi et successoribus fuisse, primores sui palatii eo mittere, qui iustitias publicas facerent. Cf. I. I. HOFFMANNVS in *Lex. Vinuers.* T. III. et de more curias in campos cogendi antiquissimo SORBER *de comitiis veterum Germanorum.*

§. VII.

Erat autem RONCALIA non antiqua solum imperatorum repausatio, utpote amoena et lautissima planities, secundum ANNALISTAM SAX. ad a. 1136. quippe vbi copiae longo et difficili itinere dispersae colligi, militum corpora refici, Italorumque exercitus sacrum Romanum iter firmaturus ornaturusque congregari commode poterant, sed mos erat etiam, ut cum VRSBERGENSI in *Chronico* loquar, omnibus Lombardis iustitiam ibi suam requirere et ab imperatoribus recipere. Electi enim Romanorum reges cum ad suscipiendum ordinandumque Italiae regnum irent, confidebant apud

*Comitiorum
ab electis Ro-
manorum re-
gibus Ronca-
liae habito-
rum ritus.*

Ronchalias, secundum antiquorum consuetudinem, pro iustitia ac pace regni componenda II. Feudor. 52. §. 1. Euocabant eo ex Italia omnes conspectae dignitatis antistites, Duces, Marchiones, Comites, Proceres, Consules et ciuitatum iudices, ac pro tribunali sedebant querelas litigantium accipientes II. Feudor. 55. Postquam difficillimas euaserat Alpes vasallorum regis exercitus, primum in patentissimis RONCALIAE campis castra locabantur, quorum ordinem, post GVNTHERVUM Lib. VIII. Ligurini ita nobis describit praeclarum Mutinensium decus CAROLVS SIGONIVS in fine septimi de Regno Italiae Libri: Loco aut natura plano, aut si inaequalis esset, manu, atque opere complanato, vallum in orbem, aut in quadrum ducebatur. Fabrorum, opificum ac mercatorum turba ad usus necessarios sequens exercitum cum suis tentoriis, et tabernis, si quadrata erant castra, suburbiorum, si rotunda, muri exterioris speciem afferebat. Intra castra, viis apte distinctis, vias dirimebant, plateasque et portas effingebant, ut quasi Vrbs quaedam repentina existeret. In medio Regis tabernaculum locabatur templo simillimum; circaque Principes ut quisque dignitate praestabat, tentoria sua figebant. In disponendis hisce castris morem Romanorum adhuc seruatum monent GVN-
THERVS l. c. v. 408.

Tentoria ponunt

Vndanti vicina Pado, quae more Latino

Ductus, ab antiquo, talis determinat ordo:

Deinde

Deinde cum tota Imperatoris Germanici Romana per
 vasallos descripta esset expeditio, adprime etiam vide-
 batur necessaria recensio quaedam, seu probatio vasal-
 lorum, quam his prosequitur verbis OTTO FRISIN-
 GENSIS Lib. II. de reb. gest. Frid. I. Caesaris c. 12. a)
*Ligno in altum porrecto scutum suspenditur, uniuersorum-
 que equitum agmen feuda habentium, ad excubias proxi-
 ma nocte Principi faciendas, per Curiae praeconem exposci-
 tur: quod sectantes qui in eius Comitatu fuerunt, singuli
 singulos beneficiatos suos per praecones exposcunt. At se-
 quenti die quicumque nocturnis vigiliis defuisse b) depre-
 hensus fuerat, denuo ad praesentiam Regis, aliorumque
 Principum, vel virorum illustrium euocatur: sicque omnes
 omnium beneficiati, qui sine bona voluntate dominorum
 suorum domi remanserunt, in feudis condemnantur. Ex-
 pedito vero hoc negotio, sollemne Romanorum erat re-
 gibus, prima in Italia comitia ibidem celebrare, de qui-
 bus ita exponit Sigonius l. f. c. Inde conuentu institu-
 to, ciuitatum legatos vel gratulantes excipiebat, vel excu-
 santes,*

a) Eadem narrat GVNTH-
 RVS in *Ligurino* Lib. II. v. 42.
 et SIGONIVS vbi supra.

b) Impeditus forte, quo mi-
 nus ipse regem comitaretur, va-
 fallus, neque alium in suam vi-
 cem substituens, pro dignitate feu-
 di stipendia militiae pendebat.
 Vtrumque qui neglexerat, feu-
 do mulcebatur. Pensiones vero
 illae, seu stipendia, *Hostenditiae*

proprio et vernaculo nomine di-
 da, occurrunt 2. F. 40. Etymon
 a septentrionalium *Hest* vel *Haest*
 tradit Laudatiss. GEBAVERVVS
 ad constit. de exped. Rom. Cf.
 IO. ANDR. STRAVCHII de
Hostenditiis diff. Singularem
 etiam de *Hostenditiis* observa-
 tionem manuscriptam me legisse
 memini. Auctoris doctrinam lau-
 dare, prohibet affinitas.

santes, aut expostulantes audiebat, atque eorum controuersias iurisconsultis adhibitis cognoscebat, ac leges si opus erat ferebat. Erat autem moris, ut primos dies in iure dicundo consumeret, alteros paci inter Ciuitates constituendae dicaret, extremis iura feudorum cognosceret, ac nouis legibus stabiliret. Adde quod Episcopis ac ciuitatibus, post praestitum Regibus homagium, Antecessorum priuilegia hic plerumque confirmarentur. Regi vero in expediendis hisce negotiis aderat ut plurimum Coloniensis, regius quippe iam inde ab XI. Seculo fere perpetuus, ut videtur, per Italiam Archicancellarius, qui simul cum Imperatore descendere in Italiam solebat. c)

§. VIII.

De Ottonis II.
Imperatoris
conuentu, se-
cundum Sigo-
nium, in Ron-
caliis habito.

Iam ad recensionem singularum curiarum in RONCALIIS habitarum nos accingimus. Qui Geographiam Italiae medii aevi curatissime dedit Dominus CASP. BERETTA, sodalis Benedictinus, idemque regius Ticini lector, in *dissertatione chorographica*, quae apud Muratorium in T. X. script. It. prostat, RONCALIARVM comitiorumque ibi habitorum col. 121. iniecta mentione. *Antiquiora*, ait, *coactis ab Ottone II. non nouimus*; Nam Ottonem I. conuentus Romae, Ravennae, et Veronae tantum celebrasse, - prodit Sigonius sub a. 967. Recte hac-
tenus:

c) Sic BRUNO Coloniensis lateri LOTHARII SAXONIS comes haesit. Aliud quoque exemplum sub FRIDERICO

BARBAROSSA habes in FRIDERIGO Coloniensium Archiepiscopo RADEVIC. *de reb. gest. Frid. I. Lib. II. cap. 2.*

tenuis: At Otto II. pergit, *conuentum habuit Roncaliis, ut sub a. 978. scribit Lambertus Schaffnaburgensis, idque ignorauit Campus qui c. l. pag. 276. a. vix nouit indictum a. 980.* Perperam hic LAMBERTI adductum esse testimonium, immo doctissimum ceteroquin chorographum ad SIGONII potius locum per oscitantiam impigisse, iam ante nos obseruauit. Ill. GEBAVERVS, qui tamen non absque idoneo auctore conuentum Roncaliensem a SIGONIO memoratum sibi persuadet. Ante omnia SIGONII locum ex Lib. VII. de R. I. ad a. 980. adferre iuuabit: *Inde ad Placentiam XVII. Kal. Septembris progressus, sollemnem apud Roncalias procerum et Ciuitatum Italicarum conuentum habuit. Ibi et ius populis dictum, et quaestiones de seditionis auctoribus habitae, et nouis feudorum titulis aliquot insigniti. Praeter caeteros Lanfrancus Brancifortius Placentinus castro Vicoiustino donatus, et Tedaldus Athonis filius marchio Mantuae institutus.* Ad haec praeclari historici verba obseruandum nobis venit: 1) Fidem habiti huiusce conuentus solum penes SIGONIVM stare. Cf. eruditissimus SAXIVS in notis ad h. l. 2) Diem conuentui a SIGONIO dictum, XVII. nempe Kal. Sept. minime (notante MVRATORIO in *Ital. historia* sub a. 980.) diplomati OTTONIS II. a MABILLONIO in *Annal. Bened.* ad d. a. n. XCII. adlato a) respondere, quippe ex quo adparet, Impera-

a) Subscriptio huius diplomatis monasterio s. DIONYSII Pa-

ris. dati, haec est: *Data idus Octobris, anno dominicae incarnationis*
D.

Imperatorem nonis Octobris BROCHSALAE adhuc se tenuisse. Componi haec tamen forte ex diuersa annos apud Germanos atque Italos computandi ratione possunt. 3) TEDALDVM marchionem Mantuae constitutum, a fide plane abhorrere, cum marchionatus Mantuanus, anno demum 1433, a SIGISMUNDO Imperatore inuectus esse constet. *Tebaldi tamen Marchionis de Mantua*, qui Ottoni III. a sanctioribus fuerit consiliis, mentionem in veteri quodam sed mutilo manuscripto fieri, in OCTAV. RVBEI f. ROSSI *elog. histor. di Bresciani illustri* pag. 17. deprehendo. Occurrit quoque in charta concambii de a. 989. ap. CAMPVM in calce T. I. *histor. eccl. Placentinae* n. 59. pag. 494. col. I. Teodaldus Marchio, qui et comes Comitatu Motinense dicitur. Vixit autem circa ea tempora THEDALDVS Dux Ferrariae, Marchio Atestis, comes Canussii, Dominus Lucae, Placentiae, Parmae, Regii, AZONE II. progenitus; cui, cum multa gratia apud OTTONEM II. valuerit, haec a SIGONIO afficta videntur. Quae vero in IO. PALATHI *Aquila Saxon.* p. 186. TEDALDI Marchionis Mantuani exstat effigies, ea ex ingenio, pro more suo, petita videtur. Cf. PIGNA in serie princip. Estens. et SIGON. ad a. 970. 4) Virum denique Summum ANT. MYRATORIVM in eo aliquid humani passum,

nis DCCCCLXXX. indictione 15. (lege VIII.) anno vero regni secundi Ottonis XX. imperii XIII. Actum Brochsale; quod de BRVXELLIS, olim BRVTSELA,

interpretatur Mabillonius, nos de BRVCHSELLA hodie BRVCHSAL, oppido ditionis Spirensis, accipimus,

sum, quod in *histor. Ital.* l. f. c. quae de BRANCIFORTIO adfert SIGONIVS, plane ficta pronunciat. Referenda haec ad OTTONEM III. et quidem annum 989. esse, ac inde pariter SIGONIVM qui haec a. 980. atque LOCATVM qui a. 979. gesta esse contendit, falli, demonstrat Priuilegium ab OTTONE III. BRACCIFORTIIS concessum, quod in calce P. I. *histor. eccl. Placent.* sub n. 58. p. 493. protulit CAMPVS. b) Illud si inde huc transtulero, non ingratum Lectori me facturum credo.

„ In nomine Sanctae, et Indiuidualae Trinitatis, OT-
 „ TO Dei gratia Romanorum Imperator, et semper
 „ Augustus. Decet enim Imperialem clementiam,
 „ sibi subditorum placita Deo petentium aures suae
 „ maiestatis precibus inclinare: quatenus eorum ful-
 „ ta seruitiis, temporalis Imperii gloriatur honore;
 „ atque post huius excessum vitae brauium aeternae
 „ mereatur adipisci coronae. Quo circa omnium
 „ Sanctae Dei Ecclesiae, nostrorumque fidelium prae-
 „ sentium scilicet, et futurorum comperiat vniuer-
 „ sitas, qualiter nostram suppl Celsitudinem .
 „ postulan .. vt pro Dei amore, et per
 „ virtutem obedientiae promereri cum nos

D 2

hodie

b) Repetitur etiam hoc diploma habetur, in LOTARII II. Augusti priuilegio ANSALDO BRACCIFORTI Romae, die secundo Aprilis a. 1135. concessio

ap. CAMPVM in calce libri saepe laudati p. 536. 537. sub n. CXXVI. Spuriam tamen hanc iudicat confirmationem MVRATORIUS in *histor. Italiae* ad a. 1136.

„ hodie paulo ante in Missarum solemnibus in Ecclesia
 „ Sanctae Brigide Placentiae *Lanfrancum*, *Opizonem*,
 „ *Iacobum*, *Gerardum*, et *Ferrum* BRACHIFORTES
 „ milites c) novos creauerimus deceatque ipsos uti
 „ novos milites noua nostrorum beneficiorum lar-
 „ gitione praerogatiua laetari, consideratione etiam
 „ praehabita, quod ipsi nobis in nostris exercitibus,
 „ quos tam contra Latinos, quam contra Graecos
 „ exercuimus, eorum seruitia fideliter impenderunt,
 „ eorumque etiam dicti generis praedecessores no-
 „ stris progenitoribus patri, et auo (videlicet OT
 „ TONI *secundo*, et OTTONI *primo*) olim Roma-
 „ norum Imperatoribus, ut fide digna testatur me-
 „ moria, in consimilibus astiterunt: ideo ipsos, et
 „ omnes de dicto genere sub laude nostra etiam Im-
 „ perialis maiestatis ponimus, et ipsos facimus im-
 „ munes a quibuscunque exactionibus indictis, qui-
 „ bus nunc, vel pro tempore Placentinos submitti
 „ contigerit.

„ Damus etiam ipsis in feudum strenuum, et ho-
 „ norabile locum vocatum VICO IUSTINVM d) cum
 „ suis adiacentiis; et eorum appenditiis, de quo ipsos,
 „ et per eos omnes de dicta progenie in nostros Val-
 „ uasores per virgam nostram manualiter inuestimus,
 „ qui dato osculo pedis nobis, et nostris successori-
 „ bus

c) Conspirant cum hoc docu- quas euulgauit MVRATORIUS
 mento *annales seu chronicon* 10. rer. Ital. Tom. XVI.

DE MVSSIS ciuis Placentini, d) GIUSTINO hodie vocatur.

„bus Romanorum Imperatoribus fidelitatem iura-
 „uerunt. Si quis autem huius nostrae donationis
 „violator extiterit, sciat se compositurum auri opti-
 „mi libras centum, medietatem Camerae nostrae,
 „et reliquam medietatem dictae progeniei persol-
 „uat. Quod, vt verius credatur, et diligentius ab
 „omnibus obseruetur, per manum publicam ius-
 „simus fieri, et bulla nostra aurea Imperiali prae-
 „muniri.

„Signum D. OTTONIS Serenissimi Impera-
 „toris Augusti.

„Datum XV. Cal. Decembris, anno Incarnationis
 „Domini 989. indictione prima; anni vero Domni
 „Ottonis Tertii imperii eius quinto. Actum PLA-
 „CENTIAE in Ecclesia S. Brigidae in Dei nomine
 „feliciter, Amen. Testibus praesentibus *Getone*
 „Duce Boemiae, *Geufredo* Duce Baioariae, et *Hen-*
 „rico Comite de Lanzomonde.

† „Ego GEVMOBERTVS scriba, et tabellio dicti Do-
 „mni Imperatoris, qui his omnibus praedictis in-
 „terfui, iussu suo omnia scripsi, et signum
 „consuetum apposui.

§. IX.

OTTONEM porro *Tertium conuentum populis ad De* *Ottonis*
 RONCALIAS *instituisse*, ad a. 996. idem tradit SIGO- *III. comitiis*
 NIVS; atque eo die, quo ius viduis dicebatur, coniu *Roncaliensibus*
 gis MARIAE *Arragonensis* detectum esse crimen, quam *anni 996.*

ad grauissimum deinde supplicium, haud secus ac pro re motus Imperator, condemnauerit. Quod in RONCALIIS accidisse, nescio sane vnde auctor noster hauserit. Metricam sceleris regii enarrationem ex GOTFRIDI VITERBIENS. *Pantheo a) P. XVII*, quippe cuius auctoritate tantum haec nititur historia, vel si mauis fabula, hic inferendam accipe:

„ *Est iuxta Mutinam comitis domus, Amula dicta,*
 „ *Imperii tunc obsequiis iussisque relicta,*
 „ *Qua vacat hospitiiis crebrius Otto suis.*
 „ *Corpore glorificum comitem, vultuque decorum,*
 „ *Dum regina videt, stimulis vrgetur amorum,*
 „ *Et cupit hunc regis clam violare thorum.*
 „ *In vitium regina virum dum flectere credit,*
 „ *Veste trahit comitem, tractus sine veste recedit,*

„ *Spreta*

a) Ex hoc enim fabuloso fonte hauserunt omnes, quotquot hanc tradiderunt fabulam; quos inter GOBELINVS PERSONA, aetat. 6. *Cosmodr.* cap. 50. p. 253. KRANTZIVS *hisor. Sax.* Lib. IV. cap. 26. ANTONIN. FLORENTINVS, Part. 2. *hisor.* Tit. XVI. cap. 3. §. 2. pag. 193. BENEVENTO DE RAMBALDIS, in *libro Augustali* ap. FREHER. T. 2. *rerum Germanic.* p. II. THEODORICVS ENGELSHVSIVS, pag. 1079. *Chronici.* CONR. BOTHO, in *Chronico* pag. 374. SIGONIVS l. c. ANDREAS PRESBYTER, in *Chron. Bauaror.* pag.

29. SIFRIDVS PRESBYTER, ad. a. 998. CVSPINIANVS, in Ottone III. BOECLERVS, in *Comment. de reb. Sec. IX. et X.* LEHMANNVS Lib. V. *Chronic. Spirens.* cap. 14. pag. 350. atque BARONIVS, quem tamen sub a. 998. haec memorantem iure reprehendit PAGIVS *Crit.* ad h. a. n. XVII. eaque, si vera, ad. a. 996. pertinere ostendit. Nomen immo comitis, quem LADRONEM dictum vult, adponit BVD-DAEVS *Lex. Vniuers.* in singulari articulo quo propudiosam MARIAE Arragonensis libidinem notauit.

- „ Spreta dolens mulier, vota nebanda dedit.
„ Protinus ascito queritur regina marito,
„ Suggestit, ut comitis caput amputet ense petito;
„ Crimine mentito credidit Otto cito.
„ Dum comes in culpa domina testante putatur,
„ Iam dolus astruitur, cito mors indigna paratur,
„ Nec locus insonti pandere vera datur.
„ Indicat uxori propriae comes acta pudoris,
„ Dicens; opto mori, quam regis abesse decori,
„ Se mihi prostituit foemina digna mori.
„ Et quia delitui, fugiens luxum mulieris,
„ Iudicor ad mortem, non audeo vera fateri,
„ Tu mihi post mortem conscia testis eris.
„ Si dubium videatur eis, quod teste probabis,
„ Iudicio candentis eos ferri superabis,
„ Sic mihi post mortem gaudia fama dabit.
„ Uxor ait: Fuge, quum poteris, ne sic moriaris;
„ Ille refert: Magis opto necem, quam fons reputari;
„ Qui fugit, ille magis suspiciosa trahit.
„ Dixit, et in fatum praecone trahente vocatur,
„ Insequitur comitissa virum, quia fraude necatur,
„ Morte data comitis detulit ipsa caput.
„ Iudicii causas dum praecipit Otto parari,
„ Imperat et viduas celebri praecone vocari,
„ Hisque piis studiis iura cupita dari.
„ Astitit occisum plorans comitissa maritum,
„ Et queritur, quia iudicium dat Caesar iniquum,
„ Cui pro more loci nititur arte loqui.

„ Dicit

- „ Dicit ei: Dic, poena reis quo iure paratur,
 „ Si rupta quandoque fide vir fraude necatur?
 „ Rettulit Otto: Caput perdere iure datur.
 „ Intulit haec: Tua te, Caesar, sententia damnat,
 „ Fraude meum iugulasse virum te crimine, pandam,
 „ Si vis iura coli, te decet inde mori.
 „ Haec tacuit; rex obstupuit, dicens mulieri;
 „ Nescio, quid quaeris, neque vera tulisse videris,
 „ Huius enim sceleris quis tibi testis erit?
 „ Ecce caput comitis (dixit comitissa) paratum,
 „ Fraude tua periit, proprium cognosce reatum,
 „ Suscipe iudicium, te perhibente datum.
 „ Rex ait: Iste comes meruit pro crimine mortem;
 „ Illa negat, cupiens ignitam sumere sortem;
 „ Rex parat ignita, foemina vincit ita.
 „ Dum laqueo iuris se conspicit Otto ligari,
 „ Mira viri bonitas ratione potest superari,
 „ Foemineis manibus se sinit ipse dari.
 „ Dum regem comitissa tenet, dat regis honestas,
 „ Vt capitis sit plena sibi collata potestas,
 „ Sic, ut et arbitrio stet, cadat ipse suo.
 „ Cogitat illa modum, quo regem perdere possit,
 „ Inducias tunc rex modicas pro tempore poscit,
 „ Addunt et proceres cum pietate preces.
 „ Innumeris precibus procerum simul et mulierum,
 „ Regia vita decem spatium datur esse dierum,
 „ Sic ratione verum foemina vicit herum.
 „ Iam decima veniente die, causamque minante,

„ Otto

„Otto redit, comitissa venit, quae venerat ante,
 „Rex ubi dixit, Aue: rettulit illa, caue.
 „Tollit eum comitissa reum, miranda leaena;
 „Dum trahitur, dum praecipitur succumbere poena,
 „Foemina victa prece distulit ipsa necem.
 „Distulit, et dixit: Ita nunc tristissima parco
 „Vt post octo dies gladio sit poena monarcho,
 „Sic data tunc vita pendula pendet ita.
 „Pace dies octo rediens dum perficit Otto,
 „Tunc precibus cum Principibus rursus petit octo,
 „Septima dat requiem post numerando dies.
 „Septima praeteriit, rursus cupit octo mereri,
 „Vt sex ipse dies habeat cum pace tueri,
 „Consilio cleri foemina dixit, erit.
 „Nec tamen illa dedit, nisi Rex promitteret illi,
 „Quod prius ignitis pereat regina fauillis,
 „Hoc ubi conuenit, vita redempta redit.
 „Pro tribus induciis tribuit tria castra b) monarchus,
 „Nec fuit in reliquis concedere plurima parcus,
 „Nomina castrorum nouimus atque solum.
 „Si cupis illorum confinia nosse locorum,

Cli-

b) Tria haec infelicis comitis Mutinensis quondam fuisse castra, credit PAGIVS; ast alii sunt, qui ob quatuor Imperatori a muliere delatas inducias, quatuor eam castris donatam tradant; quae ut SIFFRIDVS PRESBYTER l. c.

ait; in Episcopatu Lunensi in Etruria sita, ab induciis dierum Decimum, Octauum, Septimum et Sextum vocantur. Sed eiusmodi locis, passim in Italia a miliaribus talia dari nomina, expeditum est.

E

„Climate Tuscorum populus monstratur eorum,

„Me quoque non latuit saepe videre solum.

Commentitiam hanc plures *c)* iam explodere fabulam. Imperatricem, quam igne poenas dedisse volunt, principem regiam Arragonensem, SANCTII nempe *Secundi* Navarrae atque Arragoniae regis filiam, ORDONIIQUE Legionis regis viduam fuisse ferunt; et exinde quoque SIM. FRID. HAHNIVS, cui magnum patrios inter historicos nomen, fabularem hanc impugnat historiam *d)*. Licet vero Ill. HAHNIVS Arragoniae regnum OTTONIS III. Imperatoris temporibus adhuc ignoratum, eiusque natales circa annum demum 1035. constituendas esse, magna confidentia asserat; multa tamen huic sententiae, quam alioquin pro expedita habet, videntur obstare, adeoque minus firmum, quod in rem inde nostram duxit, haud procedere argumentum. Grauius certe illud est, quod ex unanimi coaevorum hac de re silencio, ad infirmendam eius veritatem inferri solet. Neque et illud ad veri accedit similitudinem, in publicis regni Italici comitiis *probationi*,
 vt

e) BURC. GÖTTH. STRUVIUS in *Syntagm. historiae Germanicae*. AVGVST. ERATH. in *diff. de OTTONE III.* ap. DVELLIUM *Miscell.* T. II. p. 378. Cf. GVNDLINGIANA P. XIX. p. 370. ubi ingeniosa de fundamento fabulae proponitur coniectura.

d) In *systemate hist. Imper.* T. II. p. 150. not. *e.* Cf. celeberrimus Arragonensium Annalista HIER. SVRITA, qui origines regni Arragoniae a. 758. praecedere adfirmat, dum eo anno iam GARZIAE regis, tum sceptrum tenentis, meminit.

ut aiunt, *vulgari*, quae per igniti ferri contactum fiebat, locum adhuc fuisse, quippe quae iam tum reprobata, ac a pontificibus GREGORIO M. STEPHANO-que v. damnata erat e). Nolo fabulae diutius immorari: illud vnicum addo, quod GIROLAMVS BRIANVS, qui et haec in sua *Italiae historia* lib. 7. fusius persequitur, non in nostra, sed illa, quae in Papiensi sita est RONCALIA, peractum hocce iudicium scribat. Nihil praeterea de hoc Roncaliensi OTTONIS III. conuentu relatum apud SIGONIVM inuenio, nisi quod Placentinis eo quoque tempore ius publicae scholae indulserit Imperator, qui, negotiis omnibus confectis, iter inde Romam maturauerit.

§. X.

Habitorum etiam a Mediolanensium Archiepiscopis in RONCALIA conuentuum passim exstat memoria. Ita coactum ab ARNVLPHO contra ARDVINVM regem post OTTONIS III. fata concilium legimus, de quo quidem nobis excitandus est GVALVANEI FLAMMAE locus ex *historiae Mediolanensis* cap. CXXXVI. *In ciuitate enim Hyporegiensi, scilicet Inureae, erat quidam nobilis Marchio, qui dictus est Arduinus a).* Hiç apud Papiam concilium aliquorum prima-

*De conuentu
b Arnulphi
Mediolanens.
Archiepiscopo
a. 1002. in
Roncaliis in-
stituto.*

E 2

tuum

e) Per c. 7. et 20. Causs. 2. qu. 4.

a) Huius characterem ita effingit LANDVLPHVVS SENIOR

Lib. II. *histor. Mediol.* cap. 19.

ARDVINVS nobilis et Marchio altus, locuples in auro, sed scientia parcus, prudens armis, ingenioque

tuum conuocauit, ut de imperatore sibi prouiderent, et electus est ipse Arduinus a maiori parte primatuum et in tantum praeualuit quod nomen Imperatoris obtinuit, et in Papia coronatus fuit. Arnulphus autem Archiepiscopus Mediolanensis, vir ultra quam credi posset cordatus, audiens, quod factum erat in Papia, totum despexit, et apud Ronchalias aliud concilium conuocauit, in quo ostendit priuilegium B. Gregorii Papae, in quo conceditur Archiepiscopo Mediolani, quod vacante regno Italiae, infra 14. dies Episcopos omnes, qui erant sui suffraganei, conuocaret ad concilium, et eligeret aliquem in Comitem Italiae, qui postea esset Imperator. Perlecto igitur priuilegio Arduinum non verum imperatorem promulgauit, atque de Imperio deposuit, et postea de consensu suffraganeorum suorum elegit Imperatorem Henricum Claudum Ducem Bauariae. Licet vero haec LAVDE acta scribat SIGONIVS, nescio tamen cur FLAMMAE, quippe cui et LANDVLPHI SENIORIS, scriptoris pene coeui a), haec in Roncalia accidisse adferentis, accedit testimonium, fidem hac ex parte denegemus.

§. XI.

Henrici II.
Imperatoris
comitia, Ron-
caliae a. 1013.
celebrata.

Progrediendum nobis est ad HENRICVM, Sancti cognomine insignitum; qui, ut SIGONIVS sub a. 1013. scribit,

nioque ignarus. Historiam eius ceterum mirifice illustratam dedit Excell. KOEHLERVS in diss. de ARDOINO electo et profligato Italiae rege, quae prodiit Altorf. 1730.

b) *Histor. Mediolanens.* II. 19. Eius tamen fidem hac ex parte dubiam reddere studuit MURATORIUS in *histor. Italiae* ad a. 1003.

scribit, *conuentum in Roncaliis habuit, et ciuitates ac Principes officia, quae debebant, obedienter praestantes indulgenter excepit, ac singulis hominibus iura ex legibus dixit, legesque tulit*: Quod autem addit: *quarum aliquot de veneficiis et illicitis nuptiis adhuc exstant*, in eo humani quidquam passum esse SIGONIVM facile adparet. Primo enim ex inscriptione prioris constitutionis, quae de veneficiis agit, cuiusque specimen SIGONIVS adfert, statim patebit, eam sicut et alteram ad HENRICVM *sanctum* referri minime posse, cum in fronte earum legatur: HENRICVS *diuina pietate Secundus Romanorum Imperator*. Potius HENRICO III. quem *Nigrum* dicunt, quippe inter Imperatores *secundo*, hae leges erunt vindicandae. Annum equidem 1042, natalem earum iam posuit GOLDASTVS *a*): cum vero ab HENRICO iam Augusto has leges conditas esse adpareat, isque a. 1047. Imperiale demum diadema Romae suscepit, in aprico est, posterioribus omnino temporibus illas esse constitutas. Deinde et illud monere iuuabit, quod quidem Estensis Langobardicarum legum codex fidem faciat, TVREGI in vniuersali conuentu Langobardorum haec sancita esse praecepta. Magnum proinde errat SIGONIVS errorem, dum hasce constitutiones, in Roncaliis, vt vult, latas, HENRICO SANCTO tribuere non dubitauit. Firmanda sunt, quae diximus, integro ambarum legum textu,

E 3

quem

a) In *Constitut. Imperialib.* T. III. p. 313.

quem a Viro incomparabili LVD. ANT. MVRATORIO
ex codice Estensi emendatum, exhibebimus.

I.

„HENRICVS *b*) diuina pietate *Secundus* Roma-
„norum Imperator Augustus, omnibus Langobar-
„dis. Decet Imperialem solertiam ita Reipublicae
„curam agere, vt sic sollicitetur erga praesentia, qua-
„tenus ea quoque diligenter prouideat, quae poste-
„ris sint utilia ac profutura. Id autem tunc satis
„competenter agitur, cum bonis virtutis praemium,
„impiis autem digna ultio sibi ad vindictam, aliis ad
„exemplum recompensatur. Sed quoniam omnia,
„quae mundus habet, humanum genus excellit, de
„eius salute tanto praecipue curandum est, quanto
„manifestius constat, quod Omnipotens quoque
„Deus pro redemptione eius Vnigenitum suum ab
„Aeterna Sede Diuinitatis suae in terram misit.
„Quapropter quoniam plerosque (proh dolor) ve-
„neficio ac diuerso genere furtivae mortis perire au-
„diuimus, super hoc dum Turegi *c*) in vniuersali

E 3

„con-

b) Recte GOLDASTVS l.
c. hanc priorem constitutionem
HENRICO III. *nigro* tribuit.
Qua vero confidentia in margine
annum 1042. eidem adscripserit,
plane nescio.

c) Non aliud heic est TVRE-
GVN, nisi ea Ciuitas, quae in
Heluetiis Zurich appellatur, et
quam *Tigurum* recentiores vocare

confueuerunt. Ibi non semel
versatum HEINRICVM inter Im-
peratores *secundum* tradit HER-
MANNVS CONTRACTVS, eius
CONTINUATOR, ANNALES
HILDESHEMENSES, alique
Historici. At quoto reuera anno
Comitia Regni ibi fuerint ha-
bita, neminem scribentem in-
ueni. *Murat.*

„conuentu Langobardorum federemus, huiusmodi
 „Legem Episcoporum, Marchionum, Comitum,
 „aliorumque multorum nostrorum Fidelium consen-
 „su, et auctoritate probare sancimus, Quicumque
 „veneficio, seu quolibet modo furtivae mortis, ali-
 „quem peremerit, aut inde consentiens fuerit, *d)*
 „mortis sententiam incurrat, omniumque suarum
 „rerum mobilium, et immobilium facultatem amit-
 „tat. Ita tamen, ut pretium X. Librarum auri pro
 „legitimo guidrigild propinquis parentibus peremti
 „primum inde detur; reliqui rursus medietas eis-
 „dem propinquis veniat, altera medietas ad Fiscum
 „accedat. Si quis vero, praedicti criminis aut de facto,
 „aut de consensu accusatus, negare voluerit, aut per
 „duellum, si liber est, si vero servus, per iudicium de-
 „fendat se, aut similem sententiam incurrat. Ad
 „hoc autem volumus, nostraque Imperiali auctori-
 „tate sancimus, ut quicumque hominibus praedicti
 „reatus noxiis refugium, aut subsidium aliquod prae-
 „buerit, omnis possessio eius in Publicum perueniat;
 „Ipse vero nostram, omniumque nostrorum indigna-
 „tionem incurrat, nisi se defenderit, ut diximus.

II.

„HENRICVS Diuina pietate *Secundus* Romano-
 „rum Imperator Augustus omnibus *e)*; Quoniam
 „nobis

d) Nondum enim ex Lango-
 bardicis Legibus indicta fuerat
 homicidis poena capitalis. *Murat.*

e) Fortassis addendum *Lango-*
bardis, ut supra. *Murat.*

„nobis Diuinae pietatis prouidentia Imperialis officii
 „curam commissam credimus; Nos quoque erga
 „ea, quae ad Christianas Religiones pertinent, et
 „ad cultum iustitiae iugiter sollicitari debemus. Qua-
 „propter cum Turegi *f)* in Regni vniuersali con-
 „uentu nostrorum fidelium Italicorum federemus,
 „orta quaestione de illicitis coniugiis, consilio ro-
 „strorum Principum, Archiepiscoporum, Episco-
 „porum, Marchionum, Comitum, ac iudicio Iu-
 „dicum, seu consensu omnium iudicantium, huius-
 „modi sententiam diffiniuimus. Omnia scilicet,
 „quae Sancti Canones, vel sacrae Leges nostrorum
 „Praecessorum inde statuunt, summa auctoritate
 „confirmamus. Et insuper in nostro Imperiali
 „Iure addimus, vt quicumque seu in legitima aeta-
 „te, siue infra legitimam aetatem vxorem duxerit,
 „vel desponsauerit, si morte praeuentus fuerit, nul-
 „li propinquorum suorum liceat viduam vel despon-
 „satam illius vxorem ducere. Quod si quis hoc fe-
 „cerit, tam mulier, quam vir ex hac Lege exhere-
 „dati sint, omniumque bonorum eorum medietas
 „ad Fiscum deueniat; altera vero medietas propin-
 quis

f) Veri videtur simile, hanc
 etiam Legem, vti in eodem loco,
 ac superior, ita eodem etiam An-
 no ac tempore editam fuisse ab
 H E I N R I C O *Secundo. Murat.*
 Reprehendendus itaque videtur
 G O L D A S T V S qui in collectione

constit. imperial. T. III. p. 319.
 illam H E N R I C O IV. Imperatori
 adscribere non dubitauit, caus-
 sam interserens, quod H E N R I-
 C V S IV. ab Italis perperam *iunior* vel *secundus* respectu patris
 adpellatus sit.

„quis parentibus legitimis hereditario iure deueniat.
 „Et quicumque ex huiusmodi coniugio natus fue-
 „rit, ipse quoque, sicut parentes sui, ex hac lege
 „exheredatus sit.

Ceterum dignus etiam qui notetur **BAR RIVS**; dum in *Historia Germaniae* Gallico idiomate conscripta T. III. pag. 585. temere, sine vlla adiecta auctoritate, tres **HENRICI I.** leges, quas **GOLDASTVS** in collect. *constit. imperial.* T. III. p. 312. ad annum 1041. refert (quarum prima: *de pacis turbatoribus et homicidis*, altera: *quando liceat alterius clericum accipere vel non*, tertia vero: *de Parricidiis*, inscribitur.) in Roncaliensibus huius anni comitiis conditas esse, contendit.

§. XII.

De **HERIBERTO** Archiepiscopo Mediolanensi etiam relatum inuenio, quod *summa* Henrici I. Imperatoris ductus amicitia, quippe quem Rex ipse supra omnes mortales in regno ac consiliis regni ministrandis fide regia sublimauerat, in Ronchalia, ob regni stabilimentum, multis cum Ducibus, et Episcopis tempore competenti colloquium decenter construxerit. Verba sunt **LANDVLPHI SENIORIS** Lib. II. *historiae Mediolanensis* cap. 20. Quin et statim mortuo **HENRICO**, ut **ARNVLPHVS** **MEDIOLANENSIS** Lib. II. *gestorum Mediolanens.* cap. I. tradit, idem **HERIBERTVS** ex pontificis **GREGORII M.** priuilegio Episcoporum Principumque conuentum in **RONCALIIS** habuit, atque de nouo Italiae rege crean-

Conuentus
Roncaliae a
Heriberto Me-
diolanensium
Archiepiscopo
habiti.

do ad eos retulit. Diuersis autem in diuersa trahentibus, non omnium idem fuerat animus. Itali etenim defectioni studentes, spreto Germanorum Regum dominio, alii ROBERTVM Francorum regem, vel HVGONEM eius filium *a*), alii GVILIELMVM Pictaunorum Comitem et Aquitaniae Ducem *b*), regem aduocant. Re igitur infecta, discessit HERIBERTVS, sed continuo Germaniam adiens, CONRADVM quem SALICVM dixere, propria auctoritate Regem salutauit. Hisce gestis annum 1024. adsignat SIGONIVS.

§. XIII,

Comitia a
Conrado II.
a. 1026. in
Roncalijs per-
acta.

Nec ita multo post, insignis Regii Imperatorii-que causa profectus in Italiam CONRADVS ille SALICVS, a. 1026. conuentum omnium principum ac populorum frequentissimum RONCALIAE instituit. Ibi leges novas pro regni stabilitate latas, quarum vna de beneficiis adhuc feruetur, iterum auctor est SIGONIVS. Circa Conradinam hancce de beneficiis constitutionem nonnulla obseruanda nobis veniunt. Iuuabit tamen prius illam, quippe quam mancam subiicit SIGONIVS, quaeque nec integra fatis in V. F. I. ex additis per

a) Vid. GLABER RODVLPHVS Lib. III. cap. 9. et Epistola FVLCONIS Andegauensis Comitis, inter FVLBERTI epistolas n. 55. ap. CHESNE T. IV. pag. 192.

b) Cf. iterum FVLBERTVS

CARNOTENSIS n. 56. Epistolar. p. 193. editionis du Chesniae: Et alia huc facientia congestit BESLYVS in *historia Comitum Pictauiensium et Aquitaniae Ducum* p. 332. 336.

C V I A C I V M exstat a), ex peruetusta membrana a summo MYRATORIO b) denuo in *Antiquitat. Ital. med. aevi* T. I. p. 609. emendatius editam, in medium adferre.

„In nomine Sancte et indiuidue Trinitatis
 „CHVONRADVS gloriosissimus Imperator Augu-
 „stus. Omnibus Sancte Dei Ecclesie fidelibus, no-
 „strisque, presentibus scilicet et futuris notum esse vo-
 „lumus, quod nos ad reconciliandos animos *Seniorum*
 „et *Militum*, vt ad inuicem inueniantur concordēs,
 „et vt fideliter et perseueranter nobis et suis seniori-
 „bus seruiant deuote: precipimus et firmiter statui-
 „mus, vt nullus *Miles* Episcoporum, Abbatum,
 „Abbatissarum, aut Marchionum vel Comitum, vel
 „omnium qui *Beneficium* de nostris publicis bonis,
 „aut de Ecclesiarum prediis tenet nunc, aut tenue-
 „rit, vel haecenus iniuste perdidit, tam de nostris
 „maioribus *Wabwasoribus*, quam et eorum *Militibus*
 „sine certa et conuicta culpa suum *Beneficium* per-
 „dat, nisi secundum constitutionem Antecessorum
 „nostrorum et Iudicum *Parium suorum*. Si conten-
 „tio fuerit inter *Seniores* et *Militem*, quamuis *Pares*
 „adiudicauerint illum suo *Beneficio* carere debere, si
 „F 2 „ille

a) Exhibetur etiam sed minus correctior in Legibus Langob. Libro III. tit. 8. qui inscribitur: *de beneficiis et terris tributariis*. Mentio quoque crebra huius constitutionis in ipsis feudorum

libris illata. I. F. 1. §. 2. II. F. 9. §. 2. II. F. 16. non vero etiam II. F. 40. vt vult CASP. BITSCHIVS.

b) Ex Archiuo capituli Canoniconum Cremonens.

„ille dixerit, id iniuste vel odio factum esse, ipse
 „suum *Beneficium* teneat, donec Senior et ille quem
 „culpat cum Paribus suis ante presentiam nostram
 „veniant, et ibi causa iuste finiatur. Si autem Pa-
 „res culpati in iudicio Senioribus defecerint, ille, qui
 „culpatur, suum *Beneficium* teneat, donec ipse cum
 „suo Seniore et Paribus ante nostram presentiam
 „veniant. Senior autem, aut Miles qui culpatur,
 „qui ad nos venire decreuerit, sex hebdomadas, an-
 „tequam iter incipiat, ei cum quo litigauerit, inno-
 „tescat. Hoc autem de maioribus Walwasoribus
 „obseruetur. De minoribus vero, in regno, aut
 „ante Seniores, aut ante nostrum Missum, eorum
 „causa finiatur. Precipimus etiam, vt cum aliquis
 „Miles siue de maioribus siue de minoribus de hoc
 „seculo migrauerit, filius eius *Beneficium* habeat.
 „Si vero filium non habuerit, et *Abiaticum* ex ma-
 „sculo filio reliquerit, pari modo *Beneficium* habeat,
 „seruato vsu maiorum Walwasorum in dandis equis
 „et armis suis Senioribus. Si forte *Abiaticum* c)
 „ex filio non reliquerit, et fratrem legitimum ex
 „parte Patris habuerit, si Senioreni offensum habuit,
 „et sibi vult satisfacere, et Miles eius effici, *Bene-*
 „cium, quod Patris sui fuit, habeat. Insuper etiam
 „omnibus modis prohibemus, vt nullus Senior de
 „Bene-

e) Durat adhuc in Mediola-
 nensium Dialecto vox *Abiatico*
 pro nepote ex filio, quod idem

est ac *Abiaticus* quasi *filius aui*.
 In chartis quoque eadem occur-
 rit. *Marat*.

„Beneficio suorum Militum Cambium aut Precariam
aut Libellum sine eorum consensu facere presumat.

„Illa vero bona, que tenent proprietario iure, aut
„per precepta, aut per d) rectum Libellum, siue
„per Precariam, nemo iniuste eos disuestire audeat.

„Fodrum e) de Castellis, quod nostri Antecessores
„habuerunt, habere volumus; illud vero, quod
„non habuerunt, nullo modo exigimus. Si quis
„hanc iussionem infregerit, auri libras centum com-
„ponat, medietatem Camere nostre et medietatem
„illi, cui dampnum illatum est. f)

„Signum Domini CHVONRADI serenissimi
„Romanorum Imperatoris Augusti.

„KADOLOHVS Cancellarius vice HERI-
„MANNI Archicancellarii recognoui g). Datum
F 3 „V.

d) GVILLIMANNVS hic le-
git: *per porrectum libellum.*

e) Hoc nomine significabatur
annonna militaris, siue victus, qui
equis et copiis militaribus Regis,
siue Imperatoris ab Italici regni
populo in eorum transitu erat mi-
nistrandus *M. Cf. HOTOMANNI*
Comment. de verb. feud. h. v.

f) Codex legum Langobarda-
rum Esteus hic in fine adiecit: *At*
si quis aurum non habuerit nostra
sententia feriat, ut nobis pla-
cuerit. GOLDASTVS vero, qui
itidem hanc legem in collectione
constitutionum imperial. T. III.

p. 327. exhibet, omissis hisce, ex
ingenio suo aut SIGONII aucto-
ritate, ut videtur, deceptus, se-
quentia addit: *Dat. apud*
Roncalias in conuentu omnium
principum et populorum frequen-
tissimo.

g) Locum promulgati Edicti
sane perquam illustrem prae se fe-
runt Chronologicae notae, nempe
in obsidione Mediolani, quam WIP-
PO in *vita ipsius Conradi*, LAN-
DVLPHVVS et ARNVLPHVVS
MEDIOLANENSIS Historici T.
IV. Rer. Italicarum describunt.
Verum in chartam hanc fluxisse
videtur

„V. Kalendas Iunii, Indictione V. Anno Dominice
 „Incarnationis MXXXVIII. Anno autem .. omni
 „CHVONRADI Regis XIII. Imperantis XI. Actum
 „in obsidione *Mediolani* feliciter. Amen.

§. XIV.

*Observationes
 nonnullas cir-
 ca legem bene-
 ficiariam Con-
 radinam.*

Iam vero, ut primum de auctore huius legis dispi-
 ciamus, perperam eum CONRADO III. tribuit GOLDAS-
 TVS; tanta quidem fiducia, ut non CUIACIVM solum
 et GVILLIMANNVM erroris idcirca infimulare, sed
 certum etiam annum quadragesimum nempe primum
 Seculi XII. ei adnotauerit. Mittimus quod ex I. F. I. §. 2.
 contra GOLDASTVM plerumque colligitur argumen-
 tum, (neque enim negari omnino poterit, CONRADVM
 SVEVVM Italiam adtigisse, quidquid historici recentio-
 res dissentiant) atque hanc constitutionem CONRADO
 III. inde potius denegamus, quod in diplomatibus con-
 stanter titulo Romanorum Regis, modo secundi, modo
 tertii, utatur; adeoque insolens videatur, quae in fron-
 te praecepti nostri legitur inscriptio *Romanorum Impera-
 toris Augusti*. Qui enim ita vocetur, a pontifice quip-
 pe Romano numquam inauguratus? Nec mouet de opi-

nione

videtur ex antiqui Amanuensis in-
 curia, error. Non enim ibi
 scribendum opinor MXXXVIII.
 sed quidem MXXXVII. quo anno
 re vera decurrebat Indictio V. et
 Mediolanensis ciuitas frustra obsi-
 dione ab eius copiis tentata est:
 nisi alius a vulgari ysu annus ab
 Incarnatione adhibitus ibi fuerit.

Murat. Cf. PETRVS GEOR-
 GIUS in *Regest. Chronologico-Di-
 plomatic.* Vol. I. pag. 355. qui ta-
 men et in eo hallucinatur, quod
 eandem constitutionem diversimo-
 de inscriptam c. I. CONRADO
 SAEICO, columna vero 603.
 eiusdem voluminis CONRADO
 III. tribuat.

nione mira scriptorum inconstantia, qui CONRADVM III. nunc Imperatorem nunc Regem nuncupant. Minus enim parcos in tribuendo imperatorio titulo antiquos esse scriptores, tam Italos, quam Germanos, exemplo ipsius CONRADI III. regis, docet aeterni nominis Vir GODEFRIDVS Abbas Gotwicensis *a)*. Rectius omnino Viri Clarissimi BASIL. HEROLDVS, CONR. SAM. SCHVRTZFLEISCHIVS, HERMANNVS CONRINGIVS, atque LVDOV. ANTON. MVRATORIUS, legem illam beneficiariam cum SIGONIO deriuant a CONRADO II. *Salico*, qui et simpliciter *Imperator Augustus* sine vlla numeri adiectione cognominatur, cum neque ante, neque post eum quisquam hoc titulo insignitus sit. In eo tamen hallucinatur SIGONIVS, quod a. 1026. in comitiis Roncaliensibus perlatam esse legem de beneficiis scribit. Etenim ex inscriptione statim adparet, eam ad posteriora tempora esse referendam cum CONRADVS anno demum 1027, a summo Pontifice inauguratus, Romae Imperator Augustus acclamaretur. Eundem errorem errauit etiam Cl. SCHVRTZFLEISCHIVS, *b)* SIGONII auctoritate, vt veri videtur simile, inductus, vt annum 1026. cum constitutione nostra congruere adfereret. Neque annus 1027. huius legis natalis esse potest, quem SCHILTERVS *Instit. feudal. Cap. III. §. 4. et in Commentat. de natura success. feud. §. 6.* eidem adsignat. Viden-

a) In splendidissimo omneque in acuum victuro opere *Chronici Gotwicensis*, Tomi prodr. Lib. II. Cap. XII. §. 7. pag. 349.

b) In *diff. de Conrado Imperatore Augusto §. 7.*

Videntur enim funesti Mediolanensium praecipue motus, quibus Insubria omnis circa a. 1035. fuit concussa, priori constitutionis nostrae parti sanciendaе causam dedisse. Audiamus WIPPONEM, Conradi biographum, de his c) exponentem: *Item eodem tempore magna et modernis temporibus inaudita confusio facta est Italiae, propter coniurationes, quas fecerat populus contra Principes. Coniurauerant enim omnes Valuasores d) Italiae et gregarii milites aduersus Dominos suos, et omnes minores contra maiores, ut non paterentur aliquid inultum sibi accidere a Dominis suis, supra voluntatem ipsorum, dicentes; Si Imperator eorum nollet venire, ipsi per se legem sibi met facerent. Hoc cum nuntiatum esset Imperatori, fertur dixisse: Si Italia modo esurit legem*

Concedente Deo bene legibus hanc satiabo. Et praeparans se anno sequenti Italiam cum copiis intrauit. Interea Principes Italici, male conceptam coniurationem periculum generare posse, scientes, conuenerunt simul cum minoribus, et prius exhortationibus et consiliis hoc recens malum destruere conabantur: cum hoc non procederet, tentabant

c) Ap. PISTOR. *Rer. German.* T. III. pag. 480. Adde sis HERMANNVM CONTR. in *Chron.* ad a. 1035. et 1037. nec non HAEPIDANVM in *annal. Alemannicis* ad a. 1041.

d) Valuasorum alii maiores erant, siue regii, qui a capitaneis regni feuda receperant, aut quibus plebs gubernanda a supe-

riori aliquo erat commissa, dicti et improprie Capitanei: alii minores, qui a maioribus feuda tenebant: alii denique minimi, quibus ab his tradita feuda erant. Minoribus et minimis Valuasorum adpellatio communis fuit. Cf. FR. HOTOMANNI de verb. feudal. *Commentar.*

tabant bello superare: sed inito praelio minorum incredibilis multitudo sola impressione cateruarum vicit. Ibi Episcopus Astensis e) indigna statione periit, caeteri fugerunt, et nimium confusi aduentum Imperatoris aegre expectabant; et paucis interiectis: Imperator praecepit, ut omnes in urbem Papiensem ad generale colloquium venirent. Quod dum factum esset, cunctis reclamantibus legem fecit Imperator. Hisce verbis legem beneficiariam innui, eamque PAPIAE a. 1037. conditam, iampridem probe suspicatus est Ill. GUNDLINGIUS, Vir de re litteraria, si quis unquam, certe meritissimus, cuius coniecturae cum notae chronologicae edicti adlati respondeant, non est amplius cur dubitemus, annum 1037, quippe quo Mediolanum frustra a Conradi copiis obsidione tentatum est, verum constitutionis Conradinae natalem esse. Haec de conditore legis, eiusque natali. Legem ipsam haud integram ad nos peruenisse, sunt qui suspicantur. Deesse caput quoddam, quod II. F. 34. proponatur, Viro Summo IAC. CUIACIO videtur: quod quidem, quomodo ex eo textu pro certo elici possit, nullus video. Potuit enim plane adhuc alia, esse de beneficio lex a CONRADO perlata, ac ea, de qua nunc agimus. Aetatem illa

e) Intelligendum hic esse OLDERICVM Episcopum Laudensem ex GAVITELLIO et VGHELLIO demonstrat sagacissimus Gundlingianorum auctor. P. XV. n. 2. §. II. pag. 426, ubi et fusius tur-

bas illorum temporum persequitur, atque SIGONIVM merito reprehendit, qui funestos hosce motus ad primam CONRADI in Italiam expeditionem refert.

illa nostram forsan non tulit, vt plures aliae, *f*) namque MARTINVS POLONVS c. XCIV. scribit: *hic* (sc. CONRADVS) *multas leges condidit*, et pauciores tamen hodie-
num habentur. Praeterea membranis, ex quibus prae-
ceptum Conradinum edidit MVRATORIUS, nihil ipsi
deesse, fidem nobis faciunt. Quare, nisi cogente de-
mum necessitate, quae hic nulla est, ad textus corre-
ctionem esset procedendum, adrideret hoc loco mihi
HOTTOMANNI lectio, qui in tit. 34. secundi Feudor.
libri, pro *Conradi*, LOTHARII nomen reponendum
esse credit. Rationem vid. ap. BITSCHIVM in *Com-
mentar.* ad h. tit. Notab. 5. Alia porro etiam circa hu-
ius legis historiam suboritur quaestio, vtrum scilicet
CONRADVS II. illa successionem filiorum atque nepotum
in beneficio paterno atque auito, fratrum autem in feu-
do nouo, primus stabiliuerit, an vero ea ius, priori
sanctione iam antea constitutum, tantum confirmaue-
rit? Etenim iam tale quid a LOTHARIO I. stabilitum
fuisse, post MOLINAEVM, HOTTOMANNVM alios-
que ex II. F. 19. colligere sibi visus est CASP. HENR.
HORNIVS *g*). Ast verior eorum est sententia, qui
in cit. textu LOTHARIVM *Saxonem*, aliarum famosis-
simarum

f) CONRING. *de orig. I. G.*
c. XIX. p. 98. Enimuero haud
dubitamus, in comitiis regni publi-
cis constituta plurima. Verum illa
aut non aequè diligenter in char-
tam relata: aut minus religiose,
nec nisi ad breue tempus, sint opor-

tet obseruata. Nec enim omnium
illorum obliuio adeo nunc posset
nos tenere, si omnia aut seruata
diligenter, aut fuissent scriptis pu-
blicata.

g) *Iurisprud. feudali Longob.*
Teutonica pag. 10. et 302.

simarum quoque legum, praecipue feudaliū, conditorem, intelligendum esse, ideoque CONRADVM *Salicum* huius iuris in Italia auctorem existisse, cum CVIACIO contendunt. Neque enim magis de sententia nos mouere debet, quae in textu adlato, quam quae in II. F. 52. cap. ult. occurrit facta EVGENII Papae mentio, cum utroque loco mendum cubet, atque pro *Eugenii INNOCENTII*, nomen substituendum sit *h)*, neque rem omnino conficere videtur, quam HORNIVS ad tuendam suam sententiam ex ANTONIO petiit, interpretatio, quod ob prioris sanctionis declarationem et consummationem, qua CONRADVS id, quod de fratrum et nepotum successionem circa valuafores maiores ex LOTHARII I. dispositione iam obtinuerat, ad valuafores minimos produxerit, Imperatorem nostrum huius iuris auctorum dictum velit: namque ingeniosae huic coniecturae nulli expressi legum feudaliū textus suffragantur, et I. F. I. §. 2. simpliciter potius asseritur, id iuris circa successionem feudalem, per petitiones fidelium, ad CONRADVM, Romam proficiscentem, directas, inuectum primum esse. Quod vero ipsam legis dispositionem adtinet, singulari illam Commentario explicatam dedit FR. GVILLIMANNVS *i)* praecipuumque eius, quod successionem feudalem tangit ca-

G 2

put

h) Nolo hic omnia recoquere argumenta, quibus LOTHARIO *Saxoni* constitutio I. F. 19. existans vindicatur, quaeque BITSCHIVS

in *Commentario* suo p. 152. seqq. diligenter adducit.

i) Rarissimam quondam Commentationem recusam debemus bene-

put illustravit IO. SCHILTERVS *k*): quibus cum nihil quod addam, habeam, malo lectorem hinc ad eos ablegare, quam eorum huc transcribere commentarios. De usu potius atque obseruantia Legis Conradinae quaedam subiiciam. Bene inter iuris beneficiarii interpretes conuenit, legem hancce successoriam, quippe quae extra Germaniae fines promulgata est, pro Italis excitatam, speciatim ad regnum Italiae pertinuisse. At in eo non consentiunt viri docti, utrum lege expressa in Germania quoque idem iuris a CONRADO constitutum, ~~anne~~ ~~usu~~ potius et obseruantia hoc fuerit seruatum? Priorem sententiam fouet Vir, dum viuebat, sagacissimus, CHRIST. THOMASIVS *l*) qui, ex vulgatissimo WIPPONIS loco illud erui posse, persuasum sibi habuit. Verum enim vero, etsi hanc WIPPONIS mentem ex dictorum eius serie adeo clare elici non posse, nobis cum Amplissimo BAVERO *m*) certo certius persuasum sit; multum tamen tribuendum existimamus argumento, quod Vir ex omni parte Illustris mihi-que plus vno nomine suspiciendus, GE. LVDOV. BOEHMERVS, ex iuris usu et obseruantia ad ipsius iuris constitu-

beneficio Perill. SENCKENBERGII, viri non minoris eruditionis quam famae, qui eam T. III. *selector. iur. et histor.* a pag. inde 253. ad pag. vsque 263. inseruit.

k) *Commentatione de natura success. feudalis* §. 6. 7.

l) In §. 29. *diff. de libri veteris de beneficiis autore fato vetustate ac raritate inter selecta feudalia Thomasiانا* p. 157.

m) In *diff. de commun. Sax. manu ob neglectam renouationem amissa* §. 2.

stitutionem duxit *n*). Constantem quidem hanc legis Conradinae in Germania obseruantiam in dubium vocare, ac duobus exemplis ex rerum sub CONRADI successoribus gestarum memoria, infringere studuit Doctissimus B A V E R V S *o*), sed iterum cumulate ipsi satisfecit Antagonista humanissimus *p*). Exstant etiam *Conradina* quaedam de feudis capitula, in ROMANDIOLA facta *q*), vbi CUIACIVS legit RONCALIA: Ad quam mutandam lectionem vel inde potissimum inductus videtur, quod eadem, quae in hisce capitulis continentur, rerum argumenta in lege quadam FRIDERICI I. Imperatoris *r*) sibi deprehendisse visus, huic vtriusque textus dispositionem adscribat. Verum adcuratius consideranti adparebit, hanc eo ex fundamento haud procedere correctionem, cum, quae II. F. 55. habetur constitutio, non eadem sit, sed plane diuersa ab ea, cuius II. F. 40. mentio fit. Id modo si cogitaueris, legum feudalium compilationem sub FRIDERICO I. esse factam *s*); plane non credibile est, tantam in beneficiarii iuris compilatorem cadere ignorantiam, vt quod sua aetate, immo et posteriore quidem tempore sancitum

G 3

inno-

n) In libro singulari de indole et natura expectatiuae et inuestiturae feudalis, et de huius renouatione Cap. III. §. 61. p. 87.

o) cit. diff. §. 4.

p) vbi supra.

q) II. F. 40.

r) II. F. 55.

s) Demonstratum hoc luculenter, dedit laudatissimus titulisque meis maior G. L. BOEHMERVS in commentatione de aetate vetustae collectionis, quam libros feudorum vocant, vbi et §. 8. in aliam correctionem Cuiacianam, huic modo propositae similem, adcurate inquiritur.

innotuerit, alii atque vero auctori tribuat. Confirmat quoque sententiam nostram maxima, quae vtramque legis dispositionem intercedit, differentia. Nam vt taceam, in Corradinis illis capitulis aliam esse hostenditiarum determinationem, ac in lege edictali FRIDERICI I; in hac tantum de maiore quindecim annis, qui inuestituram non petierit; sermo est, in illa de vasallo in genere; eiusque heredibus: haec de incuria solum et negligentia in petenda inuestitura, illa simpliciter loquitur. Quibus omnibus recte perpensis, quomodo pro eadem sanctione diuersi inter se textus haberi possint, non satis video.

§. XV.

Henrici III.
Imp. Comitatus
Roncaliensis
anni 1047.

CONRADO Salico successit filius HENRICVS Imperator Augustus. Qui cum anno 1046. Romanam suscepisset expeditionem, a) rebus omnibus in Vrbe feliciter compositis, anno insequente ex Regno Neapolitano Rauennaque redux in pratis RONCHALIAE ad ius faciendum, resque Insulubrium componendas imperiali auctoritate confedit. Testimonio vtar ARNVLPHI MEDIO L. cuius haec sunt verba, ex gestor. Lib. III. Cap. 4. petita: *Iho autem tempore placitatur Caesar in pratis Ronchaliae. Discussis vero querelis pluribus, legaliter multa*

a) Defuit in probatione vasallorum, quam Rex Italiam ingressus sub aduentum in RONCALIA continuo instituere solebat, VELFO Marchiae Veronensis Comes. Is enim, vt sub a. 1046. scribit s i-

GONIVS, cum aduentantem per triduum in Roncaliis expectasset, neque ab eo, vt moris erat, cunctationis moram accepisset, discessit ex eo loco, eaque prima Velforum a Gibellinis alienatio fuit,

multa examinat. Vbi Marchionem Adhelbertum, de quo nimia fuerat proclamatio, cum aliis flagitiosis captiuum ferreis iubet vinciri nexibus. Equidem digne satis. Eadem fere habet GVALVANEVS FLAMMA, qui in manip. flor. cap. 149. Caesar, inquit, vadens Papiam concilium congregauit, in quo multos Barones captiuit, et specialiter Adhelbertum Marchionem. De crimine marchionis nihil memoriae est proditum. Flagitiis forte et tyrannide pro more seculi, inclaruit. Estensem illum fuisse, vel ALBERTVM RVFVM, vel ALBERTVM huius patrem, credit Summus MYRATORIVS in Antiquit. Estens. P. I. p. 234. qui tamen in eo lapsus est, quod hisce comitiis annum 1046. adsignet, cum post mensem Maium anni 1047. demum, antequam Mediolanum progrediretur Imperator, peracta illa sint. Cf. SIGONIVS de R. Ital. ad a. 1047.

§. XVI.

HENRICVM III. excepit *quartus* eiusdem nominis Rex, cuius totum regnum turbatae reipublicae exemplum suppeditat. a) Eius tempore regni Germanici maiestas, quies, atque felicitas per fatale, quod regnum atque sacerdotium intercessit, dissidium imminui coepit. Adeo animorum circa a. 1076. increuerant contentiones, vt pontificem Caesar, Caesarem pontifex omni potestate ac honore exuere tentarent. Varii memorantur hunc in finem coacti ab HENRICO IV, Episcoporum conuentus.

*Indicta a. 1077.
regio Henrici
IV. nomine in
Roncaliis co-
mitia.*

a) Cf. G. E. SCHVARTI *turbatae reipublicae Halae et Lips-
Henricus V. Imperator exemplum* 1727.

conuentus. Non Wormatiae tantum abrogata ab his GREGORIO VII. pontificia dignitas, sed et *Papiae*, vt ait PAVL. BERNRIED. in *vit. Gregor. VII. c. 67. ex praecepto Regis congregati, anathemati subscripserunt*: immo circa idem tempus, vt BERTHOLDVS CONSTANTIENSIS scribit, *Rex colloquio facto in Lombardia apud Placentiam (forte in Roncaliis) omnes quos potuit, obedientiam - - Papae exhibendam abiurare fecit*. Verum effectu, quem inde Rex sperabat, destitutus et hic conuentus sit oportet; nam proximo anno eius seculi 77. de nouo, per Vercellensem *b)* regni Italiae cancellarium, cogenda ad Kal. Maii in Roncaliis eo animo indixit comitia: Quod tamen consilium, morte praeuentus Vercellensis omnino explicare non potuit. Audiamus haec circa BERTHOLD. CONSTANTIENSEM ad a. 1077. *Vercellensis quoque Episcopus, depositi Regis Cancellarius cum omnibus suis sequacibus colloquium generale circa Calendas Maii in Runcalibus condixit vt, si aliquo modo posset, Gregorium Papam deponeret: sed ipse ad eundem terminum absque Ecclesiastica communione, vitam simul et Episcopatum, heu miserabiliter deposuit, quo ille Papam nefaria praesumptione statuit deponere.*

§. XVII.

*De Henrici V.
commoratione
in Roncalia.*

Exauctorato HENRICO IV, paterna sceptrata con-
secutus est *Henricorum quintus*, cuius expeditio Roma-
na in annum 1110. cadit. Itineris regii, duobus exer-
citibus

b) Fuit is GREGORIUS FONTANA Episcopus Vercellensis, de

quo vid. FERRERIVS *de Episcopis Vercell. n.º 60.*

citibus stipati, partem describit ABBAS VRSPERGEN-
 SIS in *Chron.* ad h. a. iisdem quibus ANNAL. SAXO Ec-
 cardinus verbis usus: *Superata nimis laboriose montium*
asperitate, rex cum suis laetus Eboeum peruenit: alter
vero exercitus, captis antea quibusdam castellis, apud Vi-
runcalia, uti conditum fuerat, post expugnatam ab ipso
Nouariam, ipsum laetanter excepit: Paucis ibidem diebus
moratus, Padum prospere transit, Placentiae castra meta-
tus. Consedit itaque Rex apud Roncalias, ibique soli-
 tam militum probationem, armatam scilicet vasallorum
 recensionem instituit, sicut de ea exponit OTTO FRI-
 SINGENSIS l. VII. *Chron.* c. XIV. Rex --- in plano Ita-
 liae residens, iuxta Padum militem recensuit. In comi-
 tatu eius XXX. millia equitum electorum exceptis his,
 qui ex Italia ad eum confluxerant, tantumque castrorum
 ambitum qui adhuc superstites sunt, fuisse tradunt, ut visu
 vix penetrari potuisset. In plano ergo Italiae castra me-
 tantes, unusquisque militum ante papilionem suum lumina
 noctu accendit. Quod ad humanae ostentationem gloriae
 factum, quantum spectaculum indigenis in tam amplo am-
 bitu praeberit, dicere non oportet. Idem et VITERBI-
 ENSIS *Chron.* P. XVII. memorat; comitiorum vero eo
 tempore habitorum neuter mentionem facit, cum ta-
 men dubitandum non sit, quin HENRICVS per
 tres septimanas in Roncaliis commoratus, secundum
 antiquorum regum consuetudinem, iustitiae ac pa-
 ci regni componendae, aliquid temporis impen-
 derit.

§. XVIII.

*Bina Lotharii
Saxonis habi-
ta in Roncaliis
comitia.*

Pergo ad **LOTHARIUM Saxonem**, qui vtraque vice cum Italianam peteret, **RONCALIAE** comitia celebrauit. Etenim prima statim vice, cum in Italianam a. 1132. descenderet, *ineunte Septembri in Roncaliis cum INNOCENTIO pontifice et Longobardis colloquium de statu ecclesiae atque imperii habuit*, si fides **BARONIO** habenda: antiquiorem enim huius rei testem frustra quaesivi. Altera vero **LOTHARII** Imperatoris Roncaliensia comitia, plurimum eius aevi scriptorum, immo legali fide nituntur. Sic **ANNAL. SAXO** apud **ECCARDUM** ad a. 1136. **LOTHARIUM** Runcaniae placitum habuisse adfirmat, et **LANDVLPHVVS a St. Paulo**, qui et iunior dictus, *historiae Mediol. cap. 43. in fine eum in Roncalia per plures dies et hebdomadas curiam potestatiue habuisse, et leges dedisse* scribit. Harum etiamnum plures forte dispersae in Feudorum libris exstant: vnica vero, de qua illud indubie constat, ea est, quae de prohibita feudorum alienatione agit, et secundi Feud. libri titulo 52. inserta habetur. In exhibenda ea editionem **Gothofredinam** sequar, quo certius est, quod ait **MVRATORIUS**, reliquas omnes mendis scaterere. Habet vero ita:

„**LOTHARIVS** diuina fauente clementia III. Imperator Romanorum, pius, felix, inclytus, ac triumphator, semper Augustus, vniuerso populo.
„Imperialis beneuolentiae proprium esse iudicamus, commoda subiectorum inuestigare, et eorum
„calami-

„ calamitatibus diligenti cura mederi: similiter rei-
 „ pub. bonum statum, ac dignitatem imperii omnib.
 „ priuatis commodis praeponere. Quocirca
 „ omnium fidelium nostrorum tam futurorum, quam
 „ praesentium nouerit vniuersitas, qualiter dum apud
 „ Ronchalias secundum antiquorum Imperatorum
 „ consuetudinem pro iustitia ac pace regni compo-
 „ nenda consideremus: omnia quae ad honorem im-
 „ perii Romani spectare videntur, solícite indagan-
 „ tes, perniciosissimam pestem, et reipubl. non me-
 „ diocre detrimentum inferentem resicare proposui-
 „ mus. Per multas enim interpellationes ad nos fa-
 „ ctas comperimus, milites sua beneficia passim dis-
 „ trahere; ac ita omnibus exhaustis, suorum senio-
 „ rum seruitia subterfugere: per quod vires imperii
 „ maxime attenuatas cognouimus, dum procures no-
 „ stri milites suos omnibus beneficiis exutos ad foeli-
 „ cissimam nostri numinis expeditionem nullo modo
 „ transducere valeant. Hortatu itaque et consilio
 „ Archiepiscoporum, Episcoporum, ducum, comitum,
 „ marchionum, palatinorum, caeterorumque nobi-
 „ lium, similiter etiam iudicum, hac edictali lege in
 „ omne aeuum Deo propitio valitura decernimus,
 „ nemini licere benefica quae a suis senioribus ha-
 „ bent, sine ipsorum permissione distrahere, vel
 „ aliquod commercium a) aduersus tenorem nostrae

H 2

„ con-

a) *Commentum* legit C V I A-
 C I V S. Sed et *commercium* inter-

pretari potest per pignus, vt vult
 G O T H O F R E D V S.

„constitutionis excogitare, per quod imperii vel do-
 „minorum minuatur utilitas. Si quis vero contra
 „haec nostrae legis saluberrimae praecepta ad hu-
 „iusmodi illicitum commercium accesserit, vel ali-
 „quid in fraudem huius legis machinari tentauerit:
 „pretio ac beneficio se cariturum agnoscat. Nota-
 „rium vero, qui super hoc tali contractu libellum
 „vel aliud instrumentum conscripserit, post amif-
 „sionem officii, ipsum infamiae periculum sus-
 „tinere sancimus. Dat. 7. die mensis Nouembris
 „MCXXXVI.

Haec illa lex est, *b)* cuius habito respectu GERVASIUS
 TILBERIENSIS in *Ot. Imperial.* n. XIX. pag. 942. de
 LOTHARIO hic, ait, *legem Feudorum primus instituit,*
sanciens ut nullus feudum, vel partem feudi audeat vendere
seu impignorare, vel quocunque modo alienare; sine per-
missione maioris domini, ad quem feudum spectare dignos-
citur. Aliud quidem olim obtinuisse patet ex c. vn. de
alienat. feud. l. F. 13. Sed subsistamus paululum circa
 exordium atque notas edicti chronologicas. In titulo
 Imperatoris *tertius* ex lectione nostra dicitur LOTHA-
 RIVS: at laudatissimus MVRATORIUS in *Legibus Lan-*
gobardic. p. 180. *secundum* eum vocat, eandem tamen
 quam nos, GOTHOFREDI scilicet editionem, ut profite-
 tur, secutus. Est sane quod mireris, Virum in omni
 historia exercitatissimum hic *Gothofredinam* lectionem
 corre-

b) Eius crebra quoque in *currit* II. F. 9. II. F. 38. II.
Feudorum libris mentio oc. F. 44.

correxisse, cum tamen notum sit, Imperatorem nostrum se constanter, tum in diplomatibus, tum in sigillis etiam, *tertium*, nunquam vero *secundum* nominasse. Cuius quidem adpellationis ratio etsi non sit expedita, aliqua tamen coniectura assequi potest. Confugiendum ea circa ad medii illius aevi ruditatem esse, putat aeterna laude dignissimus Gotwicensium Abbas GODEFRIDVS, c) quod diuersos olim in nomine numeros, computatis non numquam qui computandi non erant, assumpserint. Nobis vero magis etiam ea se probat sententia, quam ex MOLINAEO d) atque CUIACIO, e) viris iureconsultissimis, repetiit, atque postremo loco proposuit doctissimus Abbas; scilicet et hoc dici posse, LOTHARIUM Saxonem inter omnes fere Imperatores et Reges Italae maxime addictum, voluisse LOTHARIUM, HUGONIS Arelatensis filium, et Seculo X. Italiae regem, quem Itali inter Italicos Reges etiam numerant, hoc numero includere, et sic, hoc respectu, se *tertium* adpellasse. Quod ad notas chronologicas adtinet, obstare illis quidem videtur, scriptoris fere coaeui SICARDI Cremonens. Episcopi testimonium, qui ap. MVRAT. *scr. rer. Ital.* T. VII. pag. 596. talia memorat: *Anno Domini MCXXXV. idem victoriosus Imperator Bassianum ceterasque terras ciuium depopulatus inuasit, et legem de feudis condidit edictalem.* Quodsi vero consideres, a. 1135. LOTHARIUM non fuisse in Italia, et XV. Indictionem

H 3

anno

c) *Chron. Gotwic.* Tom. prodr. Lib. 2. Cap. XI. §. 6.

d) *Consuetud. Par.* Tit. 1. n. 80.

e) *De feud.* Lib. 1. tit. 17.

anno demum sequenti eiusque mense Nouembri decurrere, nulla amplius superesse poterit dubitatio, quin rectissime notae nostrae se habeant. Ex inscriptione itaque ac subscriptione legis confutari facile poterunt THOMAS CRAGIVS, qui hanc constitutionem LOTHARIO I., CAROLI M. nepoti, tribuere nullus dubitauit, atque CUIACIVS, qui eidem annum 1137. adscripsit. Seden-
te vero ita apud *Roncalias* LOTHARIO, iussu eius quadraginta millia Mediolanensium vna cum Archiepiscopo occurrunt, castra super Padum cum illo metati. Testatur illud, qui in rem praesentem eo venit, LANDVLPHVS IUNIOR *histor. Mediol. cap. 43.* Praeterea nihil omnino de Imperatoris rebus ad *Roncalias* gestis relatum apud historicos inuenio,

§. XIX.

De mansione
regis Conradi
III. in Roncalia.

Et CONRADVS III. a. 1143, quidquid historico-
rum vulgus dissentiat, Italiam attigit. Augusto eum
mense *Placentiae* versatum, indeque in *Roncalias* ad ha-
bendum pro more antecessorum conuentum discessisse,
docet PET. MAR. CAMPVS T. I. *hist. eccl. Placentinae*
p. 415. Subiecit quoque in calce libri sub. n. 134. in-
signe diploma, quod cum vnicum sit documentum,
quo resedisse apud *Roncalias* CONRADVM III. probari
possit, et hic adponendum duxi. Autographum eius
adseruatur in scriniis gentis RIZZOLORVM.

„ In nomine Sanctae, et Indiuinae Trinitatis. CON-
„ RADVS diuina fauente clementia Romanorum Rex
„ Secura-

„ *Secundus.* Vt singulorum animos ad fidelitatis
„ nostrae obsequia efficacius inuitemus, et fidelium
„ mentes in fide fortiores efficiantur, meritis eorum,
„ quos iam dudum in agendis nostris, et Imperii in-
„ uenimus, et experti sumus omni studio exercitados,
„ honoribus, et regiis beneficiis consueuimus promo-
„ uere; inter quos nostros fideles, et familiares *Od-*
„ *delricum, Guidonem, et Gandulfum* de RIZZOLO
„ milites nostros Imperio fideles, nostręque Maieitati
„ deuotos recognoscentes, et omni modo obsequio-
„ sos attendentes de consuetudine beneuolentiae no-
„ strae largitate tamquam bene meritos regia volen-
„ tes respondere recompensatione, concedimus, et con-
„ firmamus eis eorumque haeredibus et consortibus
„ in perpetuum omnia, quae nunc iuste, et legaliter
„ tenent, et possident. Confirmamus etiam omnia
„ priuilegia, iurisdictiones, et iura a nostris prede-
„ cessoribus eisdem fidelibus, et eorum antecessori-
„ bus iam dudum indulta, vt iure honorabilis feudi,
„ et inuestiturae deinceps habeant, teneant, et possi-
„ deant omnia supradicta, et quicquid etiam Impe-
„ riali, vel Regali munificentia eis, vel eorum ante-
„ cessoribus concessum, seu corroboratum esse vi-
„ detur per munimina, vel Instrumenta cartarum
„ in Comitatu Placentino videlicet Curtes, Castella,
„ et loca ab eisdem fidelibus, et eorum antecessori-
„ bus haftenus possessa, scilicet *Rizzolum, Pupianum,*
„ *Veianum, Fontanam frigidam, Martinascham, ac*
„ *Tabula-*

„ *Tabulariam, Ronchum, seu Vicocerronum*, et aliam,
 „ quae *Modelfasci* nuncupatur, et alteram, quae di-
 „ citur *Vineola* cum omnibus eorum appenditiis omni-
 „ um hominum contradictione remota. Statuimus
 „ itaque, et regali auctoritate sancimus, vt nul-
 „ la omnino persona alta, vel humilis, Ecclesia-
 „ stica, vel secularis, nullum quoque Commune hoc
 „ nostrae Maiestatis priuilegium audeat violare, ne-
 „ que aliquibus calupmniarum iniuriis, seu dapn-
 „ occasione constituti, vel consuetudinis, seu statuti
 „ Ciuitatis, seu loci atemptare praesumat, quod qui
 „ fecerit in ultione temeritatis suae componat libras
 „ centum auri obrizi medietatem Camerae nostrae,
 „ et medietatem praelibatis fidelibus, seu successori-
 „ bus eorum, quibus illata fuerit iniuria. Ad cuius
 „ rei certam imposterum euidentiam presentem ex-
 „ inde paginam conscribi, et Maiestatis nostrae sigil-
 „ lo iussimus communiri. Qui fideles praefacti dicto
 „ D. CONRADO Regi *secundo* nomine suo, et aliorum
 „ consortum suorum de RIZZO LO iurauerunt fide-
 „ tatem secundum quod in capitulis fidelitatis in
 „ omnibus, et per omnia continetur, corporaliter
 „ ab ipsis praestito Sacramento eisdem singulis delato
 „ per me ARNOLDVM, Regalis Aulae Cancellarium
 „ vice D. ARNOLDI Colonensis Archiepiscopi, et
 „ Archicancellarii. Huius rei testes sunt Episcopi
 „ HEREMANNVS Constantien., GUTHERVS Spi-
 „ ren., CONRADVS Wormanen., ADHELGREHVS
 „ Airien.,

„ Airien. , ANSELMVS Hauelberien. , CONRADVS
 „ Augusten. , ARDICIO Cumanus, PETRVS Papi-
 „ en. , ARDVINVS Placentinus, FRIDELOHVS Ab-
 „ bas Auggen. , GVIBOLDVS Abbas Bremeten. ,
 „ GVELFO Dux Spoleti, et Marchio Tusciae, HE-
 „ REMANNVS Marchio de Tadin. , VOLDELRICVS
 „ Comes de Leucebùth, LAMBERTVS Comes de
 „ Rudio, VBERTVS Comes de Calnara, aliique Co-
 „ mites quamplures cum multa Principum, et Nobi-
 „ lium frequentia.

„ Signum . . . D. CONRADI *Secundi*
 Romanorum Regis.

„ Ego ARNOLDVS Cancellarius vice Domini AR-
 „ NOLDI Colonien. Archiepiscopi, et Archicancella-
 „ rii recognoui. † Anno Dominicae Incarnationis
 „ MCXLIII. Indictione VI. regnante D. CONRADO
 „ *Secundo* Roman. Rege; anno vero regni eius VI.
 „ Dat. RONCHALIAE V. Kal. Septembris in Christo
 „ feliciter. Amen.

§. XX.

Accedimus denique ad FRIDERICVM *Ahenobar-* *De Friderici*
bum, qui quatuor, quantum nos scimus, vicibus, in *I. Barbarossae*
Roncalia resedit. Atque prima quidem expeditione in *primis comiti-*
is Roncalicis,
a. 1154. cele-
bratis.
 Italiam suscepta, descendit in *Roncalias* a. 1154. die 29.
 Nouembris. a) Habita ibi primum vasallorum, ad re-
 cogno-

a) OTTO MORENA ap. MVRAT-
 TOR. p. 969. vbi: *Sequente die Iouis*
--- iuit praedictus rex cum omni ex-

ercitu suo in RONCALIAM. Sed
 restitutam ibi chronologiam vide-
 sis in doctissimis annotationibus.

cognoscenda eorum seruitia, recensione; more ex SIGONIO supra (§. VII.) descripto, non laicis solum aliquot, sed et Episcopis, cum abessent, neque militaria, vt consuetudinis erat, praestitissent seruitia, feuda abiudicata fuere: Inter quos et HARTVICVS Bremensis ^{b)} et VLRICVS Halberstadensis, quippe quibus regia auctoritate regalia adempta docet OTTO FRISING. *de gest. Frid. Imp. Lib. I. cap. 12.* Deinde mense Decembri, vt idem OTTO cap. 13. pergit, *ex Principum, ac de vniuersis pene ciuitatibus Consulum, seu Maiorum conuentu Curiam celebrante, diuersa hinc inde, diuersis ex querimoniis emergere negotia.* Turbidissimus eo tempore erat Insubriae status. Ciuitates opulentiores, quas inter Mediolanensis in primis eminebat, rerum publicarum speciem adfectabant, ac minores, vltoris absentia freti, indigno seruitio premebant. Inde cum resedisse in Roncaliis FRIDERICVM innotuerat, continuo undique multi, vt cum poëta eius aevi haud contemnendo ^{c)} loquar,

Conueniunt, properantque suas exponere causas,

Factaque multorum maestis efferre querelis

Impunita diu: quos longo tempore tutos

Fecerat, et scelerum cupidos absentia Regis.

Hos inter primus comparauit GVILLELMVS Montisferrati Marchio, qui omnibus viribus impotenti ciuitatum dominationi mascule obnitebatur, de *Astensis* at-

que

^{b)} Quibus feudis mulctata tunc fuerit Bremensis ecclesia diligenter excutit laudatiss. Dn. de BVNAV in *Frid.* p. 33.

^{c)} GVNTHÉR, in *Ligur.* Lib. II. v. 214.

que *Cairensibus* d) conquestus. Aderat et *Astensi* episcopus, grauitur oppidanorum suorum incusans in rebus secundis insolentiam: *Papiensi* vero legati, tum *Dertoneses*, quod in *Mediolanensi* partes transiissent, infimulabant, tum horum superbiam atque iniustitiam accusabant. Denique et

Regia *Lauda sui*, *Cuma cum supplice*, *Regis*
Implorabat opem, *missisque fidelibus ambae*
Consulibus, *patribusque suis*, *crudelia facta*
Deflebant querulis Ligurinae vocibus urbis
Aerumnasque suas longaeque tyrannidis usum
Facundo, *maestoque tamen sermone gemebant*,
Consulibus Ligurum e) praesentibus, *atque paratis*
Excusare suam phaleratis vocibus urbem.

Audiendis hisce querelis omnibus cum vacasset Imperator, iis se medicaturum respondit, *Mediolanenses* pacem colere, captiuosque reddere praecepit, f) eorum vero consules quatuor argenti marcarum millia, imperii in *Laudenses* atque *Comenses* sancienti ergo offerentes, repudiauit, ipsos autem viae duces quique comoda castris locandis loca indicarent, secum retinuit.

d) Lapsus et hic videtur *BAR-
 RIVS*, qui in sua *Germaniae histo-
 ria* T. V. p. 18. *Cairensibus* *COR-
 SOS* substituit.

e) Consules isti duo *Mediola-
 nenses*, quorum hic *GVNTHE-
 RVS* Lib. II. v. 233. seqq. meminit,
 fuerunt *OBERTVS* de *ORTO* at-

que *GERHARDVS NIGER CA-
 PAGISTVS*, ambo ob consuetu-
 dinum et constitutionum feudali-
 um compilationem, mox et per-
 fidia in Imperatorem clari.

f) *RADVLPH. MEDIO-
 LANS. de reb. gest. FRID. I. in
 Italia.*

nuit. g) Demum et *Laudenses* in verba fidemque FRIDERICI iurauere, et qui lanua legati aduenerant, laeta ferentes munera, benigne excepti. h) Confectis hisce negotiis omnibus, quibus SIGONIVS indultum III. Non. Nouembr. *Carnaldulensibus* eremitis priuilegium addit, FRIDERICVS Augustus per quinque i) dies in *Roncaliis* comoratus, inde cum exercitu mouit.

§. XXI.

Altera Friderici I. habitatio Roncaliae sollemnis curia.

Inter omnes vero habitas in RONCALIA curias, sollemnior nulla, nulla celebrior fuit ea, quam FRIDERICVS I. Imperator post compositam Longobardiam a. 1158. ibidem celebrauit, quam quidem OTTO DE ST. BLASIO in *Chronico*, pluribus anachronismis scantente, male ad annum 1160. retulit. a) Quae in his gesta fuere comitiis, fuse exponit qui FRISINGENSIS libros *de Friderici I. gestis* continuauit RADEVICVS, scriptor OTTONEM aequis passibus secutus. b) Nos ex illo summa repetituri rerum fastigia, quae in aliis praeterea notatu

g) OTTO MORENA ap. MVRATOR. col. 969. et OTTO FRISINGENS. loco quo supra.

b) CAFFARVS *Annal. Genuens.* Lib. I. ap. MVRATOR. col. 266. Auctor legationi interfuit.

i) OTTO FRISINGENSIS, quem secuti sunt SIGONIVS alique, quinque tantum diebus resedisse in *Roncaliis* FRIDERICVM tradit, non tamen ex sua sententia, sed ex fama; interponit enim

eam formulam, *ut aiunt*. Fortasse etiam morae ibidem habitae a FRIDERICO, fuere quinque completi dies, sextum autem incompletum pro integro numerauit MORENA. Haec nota debetur doctissimo in Morenas commentatori ap. MVRATORIVM.

a) Male quoque CAVITELLIVS in *Annalib. Cremonensib.* ei annum 1159. assignat.

b) Lib. II. cap. 1-8.

tatu digna occurrent, iis adnotabimus. Postquam clero *c)* omnibusque primoribus ac ciuitatibus Italicis *d)* comitia in festo *St. Martini* die II. Nouembris a. 1158. in *Roncaliis* habenda indixerat *e)* Imperator, ipse cum exercitu, cuius tamen partem iam antea dimiserat, *f)* eo venit. Ibi castra locando in tentoriorum dispositione *g)* antiquum ordinem superius (§. VII.) descriptum seruauit. Continuuauit autem Germanorum castra pons, iussu imperatoris, intra biduum Pado iniectus, cum copiis Italicis, quae aliud Padi litus infederant, quas inter *Mediolanenses* praecipue *Brixienfes* atque *Bergomenses* memorantur. *h)* Paruerant Imperatoris edicto quotquot conuocauerat,

*Tantaque Roncalias magnorum turba i) virorum
Fluxerat, ut nec se similem vidisse priores
Crediderint, nec iam visuros esse sequentes
De reliquo sperare queant.*

I 3

Ex his

c) Ratio, cur et Archiepiscopi Episcopi et Abbates ad comitia vocati ex *PETRI de MARCA Marca H. sp.* l. III. c. 10. redditur in notis ad *MOREN.* ap. *MURATORI.* col. 1015.

d) Quod *SIGONIVS* scribit, vtriusque Regni Principes euocatos esse, coaeui ignorare videntur.

e) *RADEV.* Lib. I. cap. 46. *OTTO MORENA* col. 1017.

f) *RADEV.* Lib. I. cap. 44.

g) Id. Lib. II. cap. 2.

h) *GVNTHERVVS Ligurini* Lib. VIII. v. 432. seqq.

i) Id. Lib. VIII. v. 405. seqq. Praeter Archiepiscopos, legatum pontificium, atque patriarcham Aquileiae, 27, qui hisce comitiis interfuerint, episcopos enumerat *RADEVICVS.* Lib. II. cap. 3: sed longe ampliorem cleri, principum, optimatum, consulum atque potestatum catalogum dedit *GOLDASTVS HAIMINSFELDIVS* *Constit. Imper.* T. III. p. 335. quem

Ex his **FRIDERIGVS** Episcopos ac principum quosdam selegit, quibuscum in antecessum praeuia de ordinanda Italia consilia agitare: cumque triduum haec consultatio absumsisset, quarta demum die in concionem prodit, vbi in eminentiori collocatus, atque principum aliorumque optimatum corona cinctus, institutorum comitiorum rationem per interpretem exposuit. Tota Principis eo redibat oratio: *k)* „ Non se passurum, vt „ inumbrata defuetudine exolescerent regalia iura, et „ maiestati imperii penitus detraherentur: Imperatoriam „ maiestatem modo armis decoratam nunc legibus ar- „ mandam, in quibus constituendis quid iustum, quid „ temporibus conueniat, quidue reipublicae expediat fo- „ re attendendum. Ad haec surgentes singuli, quibus in senatu dicendi ius erat, longis plerique orationibus deditissimi animi adfectum regi declarando, eum fere diem consumsere. Omnes vero in Archiepiscopi Mediolanensium sententiam concesserant, qui cum primus diceret; *l)* „ improbata priscorum regum Longobardiae „ tyrannide, ac collaudata Imperatoris tam clementia „ quam iustitia, ad proposita a Principe respondit: Quod „ ipsi placuerit legis habiturum esse vigorem, cum po- „ pulus ei et in eum omne suum Imperium, omnemque „ suam potestatem transmiserit: Fortia deinde Impera-
toris

quem vnde nisi ex ingenio, petierit, diuinare nullus possum.

II. cap. 3. non aequè **S I G O-
N I V S.**

k) Prolixam Imperatoris orationem adfert **RADEVICVS** Lib.

l) Orationem, cuius hic epitomen aliquam damus, integram vide ap. **RADEVIC.** Lib. II. c. 4.

toris facta qui carminibus celebrabant, curiam in vespere protaxerunt. Altero mane iterum solium conscendit FREDERICVS, atque eo et sequentibus diebus querelis Italogum iurique dicundo *m*) curiam ad vespere usque aperuit. Ad quas cognoscendas decidendasque controuersias, inclutos quatuor, quique tum doctrinae fama vel maxime florebant iureconsultos, *n*) Bononia aduocatos adhibuit, et licet magnus cruce ba-

m) R A D E V I C V S Lib. II. cap. 5.

n) De quatuor hisce academiae Bononiensis luminibus B V L G A R O, M A R T I N O, cuius in prouerbum cessit peruicacia, I A C O B O atque H V G O N E seu H V G O L I N O de porta Rauegnana, inter ceteros, qui I C torum vitas dedere, consulendus G V I D O P A N C I R O L V S de claris E L. interpretibus Lib. II. cap. 14. Add. B A R O N I V S ad a. 1158. n. X. Elogium eorum vulgato quoque continetur disticho, quod moriturus et de successore consultus G V A R N E R I V S, e cuius schola prodierant, edidisse fertur.

Bulgarus os aureum, Martinus copia legum,

Mens legum est Hugo, Iacobus id quod ego.

Ceterum tanti Bononiensibus hic honos visus est, quod apud R o m a l i a s eorum doctores in consilium adhibuerit Imperator, vt scholastici eius rei memoriam quotan-

nis certa die Bononiae recolerent. Firmat hoc fragmentum vetustissimi *calendarii archigymnassii Bononiensis*, quod quidem integrum nondum euulgatum esse dolent eruditi, postquam has pro parte dapes nobis adposuit A L E X A N D E R M A C H I A V E L L V S sollertissimus ad *Historiam SIGONII Bononiensem* adnotator. Fragmentum ipsum Lib. III. *hist. Bonon.* inter *opp. SIGONII* T. III. p. 135. n. 57. subnotatum ita habet: II. (Nouemb. mens.) *Vacat ob Conuentum ad Rothalias per Fridericum Barbarum Caes. hab. A. 1158., in quo de statu, et condit. Italiae Urbium est actum ad mentem et iuxta laudum IV. Iurisconsult. Bonon. per eundem Augustum de hoc nostro Stud. Gen. assumptorum, qui fuerunt DD. Bulgarus de Bulgaris, Martinus Gosius, Iacobus, et Hugo utri de Porta Rauennate cives omnes etiam Bonon. quorum memoria in laude aeterna erit.*

iulantium o) numerus adesset, nulli tamen superfuere, quorum altercationes non vel transactione compositae, vel sententia definitae fuerint. Ardua in primis lis erat, qua *Cremonenses* cum *Placentinis* acrius ceteris experiebantur. p) Illi, dum Caesarem comitarentur, vim sibi a *Placentinis* sub specie ludi equestris, in quo vulnerati plures et occisi alii, illatam grauissime conquesti, aduersarios laesae maiestatis accusabant; cumque hi obiecta minus idonee purgarent, sententia iudicum damnati, tandem ea lege in gratiam cum Imperatore redierunt, vt graui aere mulctati vallum, quo urbem cinxerant, deprimerent, fossam explerent, turresque destruerent. Terminata quoque imperatoria auctoritate de *Modoico* controuersia. Hanc enim ciuitatem, regiam quondam Italiae sedem, iniustam per aliquot annos *Mediolanensium* feruitutem passam, non e ruinis modo restaurauit magnificentissimus Imperator, sed mox et pristinae suae libertati vt restitueretur, effecit. Neque hic silentio praetereundum longe sapientissimum principis institutum, quo litibus ex aequo decidendis consulere voluit. No uos in omnibus ac singulis dioecesibus iudices constituit, ea in primis ductus ratione, quod qui ante iuri dicundo praecessent, eodem plerumque ac conciuēs loco oriundi, vel odio vel fauori in iudicando plurimum indul-

o) *Is enim Italorum mos est, ait RADEVICVS c. cap. 5. vt habentes querelas crucem manibus praeferant.* Quandoque etiam cum maximis crucibus, ex ecclesia pe-

titis, humerisque impositis, supplices ad pedes Imperatoris procubuisse, testis est MORENA ap. MVRAT. col. 959.

p) RADEVIC. Lib. II. cap. 8.

indulgere viderentur. Quod se declinare sperabat Princeps optimus periculum, si externos ab omni partium atque contreraneorum suorum studio remotos, cuius dioecesi iudices praeficeret. Non tamen in eo summae, quae in Caesare erat, prouidentiae eiusque optatis euentus respondit. Tantum enim abfuit, ut noui iustitiae antistites Italiam omnem, in quem finem potissimum ab Imperatore erant constituti, in officio retinerent, quin potius paulo post crudelitate, auaritia, crebrisque vexationibus populum ad indignationem, mox et ad seditionem compulerint. Redeo ad Imperatorem, qui postquam saluti subditorum consuluerat, nunc de imperii quoque maiestate conseruanda sollicitus, quaedam de iure regni ad conuentum retulit; cumque haud secus ac pro re motus, omnem moueret lapidem, ut amissa per Italiam regalia *q)* sibi et imperio rursus vindicaret, id praecipue negotii Bononiensibus, quos supra nominauimus, iureconsultis dedit, ut diligenter inquirerent, quatenus ad Imperatorem intuitu Longobardici regni iura spectarent, et quaecunque vel temeritate abutentium, vel neglectu antecessorum deperdita repetenda crederent, ea litteris consignarent. Illi vero, ut **GUIDONIS PANCIROLI** *r)* verba mea faciam, *tantum negotium sibi non sine magna inuidia committi animaduertentes, ex singulis Longobardiae ciuitatibus vnos sibi ad iudicandum collegas dari impetrarunt. Itaque XXVIII. ex omnibus urbibus electi*

q) MORENA ap. MVRATOR. col. 1017.

r) De clar. LL. interpret. Lib. II. cap. 14.

electi Iureconsulti cum quatuor eximiis professoribus (IX. Kal. Decembris) ultra Padum in templum, quod S. Petri Contrebiae vocabatur, conuenerunt. Tunc, ait MORENA, iudices cum viginti octo, exceptis Bononiae magistris, fuerunt omnes ad consilium exeuntes, ac omnia regalia iura, de quibus intra se conferentes, tandem ad Imperatorem redierunt, ac ipsi coram omnibus Principibus omnia iura, ad eum se scientibus iure regaliae pertinentia in scriptis narrauerunt. s) Hinc enatus videtur titulus qui inscribitur: *Quae sint regaliae*, minus recte in feudorum libros relatus, cum eo nihil quod proprie ad ius feudorum pertineat, contineatur, prout ex ipso textu *t)* adparebit, qui huius est tenoris:

„ Regalia sunt armanniae, viae publicae flumina nauigabilia, et ex quibus fiunt nauigabilia, portus, ripatica, vectigalia, quae vulgo dicuntur telonea, monetae, multarum poenarumque compendia, bona vacantia, et quae indignis legibus auferuntur, nisi quae specialiter quibusdam conceduntur, et bona contrahentium incestas nuptias, et damnatorum, et proscriptorum, secundum quod in nouis Constitutionibus cauetur: angariarum, parangariumque, et plaustrorum, et nauium praestationes, et

s) Corrigendus hoc loco eruditissimus cetera *Morenarum* ap. MVRATOR. commentator, dum hic leges castrenses a FRIDERICO I. a. 1158. in *Ronchaliis*, ut vult, perlatas, de quibus et nos infra

videbimus, intelligendas arbitrat.

t) Nos lectionem *Cuiacianam* sequimur qua haec constitutio *de iure fisci* inscribitur. Exstat ap. CUIAC. V. 8.

„ et extraordinaria collatio ad felicissimam regalis nu-
 „ minis expeditionem, potestas constituendorum ma-
 „ gistratuum ad iustitiam expediendam, argentariae,
 „ et palatia in ciuitatibus consuetis, piscatonum re-
 „ ditus, et salinarum, et bona committentium crimen
 „ maiestatis, et dimidium thesauri in loco Caesaris in-
 „ uenti non data opera, vel loco religioso: Si data
 „ opera, totum ad eum pertineat.

Caue vero credas haec sola iura fiscalia vel regalia esse,
 quae hoc edicto proponuntur. Hic tantum praecipua,
 vt vult CUIACIUS, enumerantur eorum, quae longo iam
 tempore deperdita Episcopi, Proceres et Ciuitates Italiae
 FRIDERICO Imperatori restituerunt: neque enim ea
 solummodo, sed et praeter ea, vt testatur RADEVICVS,
 Ducatus, Marchias, Comitatus, Consulatus, Potestates,
Et capitolicium u) certo sub tempore censum,
 ipsi adiudicarunt. v) Iudicato ergo obtemperantes
 primi Archiepiscopus consulesque Mediolani, quos dein-

K 2

ceps

u) Hunc *Ligurini* versum his
 explicat RADEVICVS verbis: *nec*
de terra tantum, verum etiam de
 suis propriis capitibus census annui
 redditionem.

v) Haud parcos certe ICTOS in
 extendendis diducendisque regni
 iuribus expertus est Imperator:
 Nec mirum hoc: Nam vt taceam,
 magnae plerumque fortunae co-
 mitem fuisse adulationem, (quod
 et tum MARTINVS responso suo

comprobauit, quo Caesari orbis
 quam late patet, dominium tribuit)
 et hoc vel maxime in caussa fuisse
 puto, quod illo seculo, cum pu-
 blicum ius adhuc ignoraretur, ex
 solis iuris Romani principiis ple-
 raque diiudicarent. Inde enim et
 hoc colligebant, quod principi pla-
 ceret, legis habere simpliciter vi-
 gorem; quam tamen sententiam
 cum aliis id generis quamplurimis,
 sanior hodierni iuris publici do-
 ctina proscripsit.

ceps ordine longo secuti alii episcopi, procures atque consules Italiae omnes, praedictis iuribus sponte se abdicarunt. w) Nec tamen quod GVALVAN. FLAMMA historiae Mediol. cap. 485. addit, Archiepiscopum Mediolanensem tunc multa iura, quae ab OTTONE I. Imperatore tenuisset, perdidisse, x) vel inde credibile est, quod ex RADEVICO nobis constat, FRIDERICVM tanta circa pristinos possessores usum liberalitate, ut quicumque donatione Regum aliquid horum se possidere instrumentis legitimis edocere poterat, is etiam nunc Imperiali beneficio, et regni nomine id ipsum perpetuo possideret. Eorum autem, qui temere, nec iustum habentes titulum, talia sibi regni iura arrogauerant, tanta fuit copia, ut reuocatis iis triginta fere millia talentorum annuis fisci redditibus ad crescerent. Determinato igitur iure, quo Italiae ciuitates imperio subiacerent, datam de agnoscendo illo publice fidem, pacemque publicam, aequa ac perpetua

w) Quae hic TRISTANVS CALCHVS histor. patriae Lib. X. pag. 236. habet, coaeuorum testimoniis destituuntur. Habet vero ita: *Opponebant sese in multis et non pauca confutabant Vbertus Archiepiscopus, et Consules Mediolanenses, et caeteri aliarum ciuitatum procuratores: sed Caesar iussit, ne quid amplius simul communiterue agerent sed seorsim unusquisque de re sua loqueretur: sic deterriti sunt omnes a prosequendis causis, quia non audebant singuli,*

quod vniuersi. Pontifex quidem HADRIANVS, ubi episcopos regalibus se abdicasse audiuit, grauiter commotus omnes studiose occasiones deinde, quibus iniuriam in Caesarem animum declararet, consecutus est. Testis RADEVIC. Lib. II. cap. 15. et 18.

x) Et Placentinum Episcopum variis tunc iuribus mulctatum esse, suspicatur CAMPVS, quae tamen quadriennio post per praetorem Imperatoris ipsi restituta, reuixere.

perpetua lege seruandam, vadibus datis ac iureiurando confirmarunt. Ipsa pacis publicae sanctio sequenti proposita est edicto, inter Feudorum etiam Libros relato. γ) Maximam partem et apud RADEVICVM exstat, nos integrum illud ex CVIACII lectione subiiciemus, atque praecipua eidem differentiae capita ex RADEVICO subnotabimus.

„FRIDERICVS Dei gratia Romanorum Imperator,
 „semper Augustus, vniuersis subiectis suo Impe-
 „rio, Salutem.

„Hac edictali lege in perpetuum valitura iubemus,
 „vt omnes nostro subiecti imperio, veram et perpe-
 „tuam pacem inter se obseruent: et vt inuiolata in-
 „ter omnes perpetuo obseruetur.

„Duces, Marchiones, Comites, Capitanei, Valua-
 „fores, et omnium locorum rectores, cum omnibus
 „locorum primatibus, et plebeis, a decimo octa-
 „uo anno vsque ad septuagesimum obstringantur iu-
 „ramento, vt pacem teneant: et rectores locorum
 „adiuuent in pace tenenda atque vindicanda: et in
 „fine vnius cuiusque quinquennii de praedicta pace
 „tenenda omnium sacramenta renouentur. Si quis
 „vero aliquod ius de quacunque re, vel facto con-
 „tra aliquem se habere putauerit, iudiciale adeat
 „potestatem, et per eam ius sibi competens exequa-

K 3

tur.

γ) Exhibet, hanc quoque con-
 stitutionem LVNIG in *Cod. Italiae*
diplom. T. III. p. 7. in eo tamen

falsus, quod male eam ad a. 1185.
 retulit.

„tur. Si quis vero ausu temerario praedictam pacem
 „violare praesumpserit: si ciuitas est, poena centum
 „librarum auri camerae nostrae inferenda puniatur:
 „oppidum vero triginta 1) libris auri multetur: Du-
 „ces autem, Marchiones et Comites quinquaginta
 „auri libras praestent: Capitanei quoque et maiores
 „valuasores viginti auri libris puniantur: minores
 „valuasores, et omnes praedictae pacis violatores,
 „tres 2) libras auri inferre cogantur, et damno pas-
 „so 3) secundum leges resarciant. Iniuria seu fur-
 „tum legitime puniatur. Homicidium quoque et
 „membrorum diminutio, vel aliud quodlibet deli-
 „ctum legaliter vindicetur.
 „Iudices vero, et locorum defensores, vel qui-
 „cunque magistratus ab Imperatore, vel eius volun-
 „tate 4) constituti, seu confirmati, qui iustitiam fa-
 „cere neglexerint, et pacem violatam vindicare legiti-
 „me supersederint: damnum omne iniuriam passo 5)
 „resarcire compellantur: et insuper si maior iudex
 „est, sacro aerario poenam decem librarum auri prae-
 „stet, minor autem poena trium librarum auri mul-
 „tetur. Qui vero ad praedictam poenam persoluen-
 „dam inopia dignoscitur laborare, corporis sui coer-
 „tionem cum verberibus patiatur: et procul ab
 „eo loco, quem inhabitat, quinquaginta miliaria
 „per quinquennium vitam agat.

„Con-

1) Ap. R A D E V I C V M loco
triginta, XX. leguntur.

2) Sex libras.

3) pro passo, *pacis*.

4) *potestate*.

5) *pacis*.

„ Conuenticula quoque in ciuitatibus, omnesque
 „ coniurationes, et extra, etiam occasione parentelae,
 „ et inter ciuitatem, et ciuitatem, et inter personam,
 „ et personam, siue inter ciuitatem, et personam,
 „ modis omnibus fieri prohibemus, et in praeteritum
 „ factas cassamus, singulis coniuratorum poena vnus
 „ librae auri puniendis. Episcopos vero locorum
 „ ecclesiastica censura violatores huius sanctionis, do-
 „ nec ad satisfactionem veniant, volumus coerceri.
 „ Receptatoribus etiam malefactorum, qui praedictam
 „ pacem violauerint, et praedam eumentibus, nostram
 „ indignationem subituris, et eisdem poenis feriendis.
 „ Praeterea bona eius publicentur, et domus eius de-
 „ struatur, quae pacem iurare, et tenere noluerit,
 „ et lege pacis non fruatur. 6) Illicitas etiam exa-
 „ ctiones maxime ab Ecclesiis (quarum abusus iam
 „ per longa tempora inoleuit) per ciuitates, et ca-
 „ stella omnino condemnamus, et prohibemus, et si
 „ factae fuerint, in duplum reddantur.

„ Item sacramenta puberum sponte facta super con-
 „ tractibus rerum suarum non retractandis, inuio-
 „ biliter custodiantur. Per vim autem et iustum me-
 „ tum etiam a maioribus (maxime ne querimoniam
 „ malefactorum commissorum faciant) extorta, nullius
 „ esse momenti iubemus.

„ 7) Ad

6) *Pro lege pacis non fruatur*, apud R A D E V. *leges pacis non
 seruat.*

„ 7) Ad haec, qui alodium suum vendiderit, di-
 „ strictum, et iurisdictionem Imperatoris vendere non
 „ praesumat: et si fiat, non valeat. 8) Si vero contige-
 „ rit alodium aliquod etiam infeudatum conferri Ec-
 „ clesiae, vel per oblationem fidelium, vel per em-
 „ ptionis, et venditionis alteriusue huiusmodi contra-
 „ ctum, infeudatus, nisi per gratiam Ecclesiae tam-
 „ quam de nouo receperit: feudum quod habebat, re-
 „ tinere non poterit. Ut autem aequitas, quae in
 „ paribus causis paria iura desiderat, per vniuersita-
 „ tem totius imperii seruetur: firmiter statuimus tam
 „ in Italia, quam in Alamannia, vt quicumque indi-
 „ cta publica expeditione Romam ad suscipiendam Impe-
 „ rii coronam, Regem, aut sub Rege dominum suum
 „ non adiuuauerit, aut eundo cum ipso, aut pro
 „ quantitate feudi stipendia militiae persoluendo (si
 „ de vocatione legitima a domino suo conuinci per
 „ compares suos poterit) feudum perdat, et domi-
 „ nus in suos vsus illud habeat redigendi liberam
 „ facultatem.

De feudorum etiam iure quod apud Latinos nondum suf-
 ficienter, vt ait RADEVICVS, expressum fuerat, noua
 quaedam lex in comitiis perlata. Vidimus supra, LO-
 THARIYM Augustum de feudorum alienatione quae-
 dam sanciuisse. Hanc legem in primo eoque potissimo
 constitutionis mox subiiciendae capite repetiit quidem

FRI-

7) Hic incipit tit. 54. Lib. II. 8) Hucusque apud RADEVIC.
 vulgat. feud. collectionis.

FRIDERICVS Imperator, sed declaratam etiam simul ampliavit. Quae quidem vtriusque edicti differentia ex comparatione eorum facile adparebit: Namque primo in *Lothariano* de feudorum distractione simpliciter fuerat cautum, in *Fridericiano* et partis illorum alienatio diserte interdicta, cumque *distrabendi* quod in *Lothariana* lege occurrit vocabulum ambiguum ex parte videretur, in *Fridericana* explicatum declaratumque fuit. Altera differentiae ratio in eo posita est, quod LOTHARIUS Imperator prohibitionem alienationis feudalis ad futuros tantum casus restrinxerit, FRIDERICO vero et iam factam beneficii alienationem rescindere visum fuerit. Denique in posteriori lege etiam poenam notarii, super feudorum alienatione instrumentum conscribentis, exasperatam deprehendimus. Hac vero iterata alienationis feudorum prohibitionem praecipua legis feudalis *Fridericianae* pars absoluitur: reliquae varias quoque amittendi beneficii causas exponunt, quibus omnibus sancendis singularis, ad quam res perue- nerat, iniquitas occasionem dedisse videtur. Iam ipsum legis textum ex CUIACIO addo. De explicatione eius videant Feudistae, dum magis hic illius historiam spectamus, quam interpretationem.

„FRIDERICVS Dei gratia Romanorum Imperator
 „semper Augustus, vniuerso populo.

„Imperialem decet solertiam ita Reipublicae curam
 „gerere, et subiectorum commoda inuestigare, vt

L

regni

„regni vtilitas incorrupta persistat, et singulorum
„status iugiter seruetur illaesus. Quapropter, dum
„ex praedecessorum nostrorum more vniuersalis cu-
„riae R O N C A L I A E pro tribunali sederemus, a
„Principibus Italicis, tam rectoribus Ecclesiarum,
„quam aliis fidelibus regni, non modicas accepimus
„querelas, quod beneficiati eorum feuda, quae ab
„eis tenebant, sine dominorum licentia pignori obli-
„gauerant, vendiderant, et quadam collusione no-
„mine libelli alienauerant: vnde debita seruitia amit-
„tebantur Imperii, et nostrae felicitis expeditionis
„complementum minuebatur. Habito ergo con-
„silio Episcoporum, Ducum, Marchionum, et Co-
„mitum, simul etiam, et Palatinorum, iudicum, et
„aliorum procerum, hac edictali, Deo propitio,
„perpetuo valitura lege sancimus, vt nulli liceat
„feudum totum, vel partem aliquam vendere, vel
„pignorare, vel quocunque modo alienare, vel
„pro anima iudicare sine permissione maioris domi-
„ni ad quem feudum spectare dignoscitur, vnde Im-
„perator L O T H A R I V S tantum in futurum cauens
„ne fieret, legem promulgauit. Nos autem ad
„pleniorum regni vtilitatem prouidentes, non solum
„in posterum, sed etiam huiusmodi alienationes il-
„licitas haecenus perpetratas, hac praesenti sanctione
„cassamus et in irritum deducimus, nullius tempo-
„ris praescriptione impediante, quia quod ab initio
„iure non valuit, tractu temporis conualescere non
debet,

„debet, emptori bonae fidei ex empto actione de
„pretio contra venditorem competente.

„Callidis insuper machinationibus quorundam ob-
„uiantes, qui pretio accepto, quasi sub colore in-
„uestiturae, quam sibi licere dicunt, feudum ven-
„dunt et in alios transferunt: ne tale figmentum, vel
„aliud vltius in fraudem huius nostrae constitutio-
„nis excogitetur, modis omnibus prohibemus: poe-
„na auctoritate nostra imminente, vt venditor, et
„emptor, qui tam illicita reperti fuerint contraxisse,
„feudum amittant, et ad dominum libere reuertatur.
„Scriba vero, qui super hoc instrumentum sciens
„conscripserit, post amissionem officii cum infamiae
„periculo manum amittat.

„Praeterea, si quis infeudatus maior quatuordecim
„annis, sua incuria, vel negligentia per annum, et
„diem steterit, quod feudi inuestituram a proprio
„domino non petierit, transacto hoc spatio feudum
„amittat, et ad dominum redeat.

„Firmiter etiam statuimus tam in Italia, quam in
„Alamannia, vt quicumque indicta publica expedi-
„tione vocatus a domino suo, in eandem expeditio-
„nem spatio competenti temere venire supersederit,
„vel alium pro se domino acceptabilem mittere con-
„tempserit, vel dimidium redditus feudi vnius anni
„domino non subministraverit, feudum quod ab
„Episcopo, vel alio domino habuit, amittat, et do-

„ minus feudi in vsus suos illud redigendi modis
„ omnibus habeat facultatem.

„ Praeterea Ducatus , Marchia , Comitatus , de
„ caetero non diuidatur , aliud autem feudum , si
„ consortes voluerint , diuidatur , ita vt omnes qui
„ partem feudi habent iam diuisi , vel diuidendi , si-
„ delitatem faciant , ita tamen , vt vasallus pro vno
„ feudo plures dominos habere non compellatur ,
„ nec dominus feudum sine voluntate vasalli ad alium
„ transferat.

„ Insuper si filius vasalli dominum offenderit , pa-
„ ter a domino requisitus deducat filium ad satisfi-
„ ciendum domino , vel a se filium separet : alioquin
„ feudo priuetur . Si autem pater vult eum dedu-
„ cere , vt satisfaciat , et filius contemnit patre mor-
„ tuo in feudum non succedit , nisi prius satisfecerit
„ domino , parique modo vasallus pro omnibus suis
„ domesticis faciat.

„ Illud quoque praecipimus , vt si vasallus de feu-
„ do suo alium vasallum habuerit , et vasallus vasalli
„ dominum domini sui offenderit , nisi pro seruitio
„ alterius domini sui hoc fecerit , quem sine frau-
„ de ante habuerit , feudo suo priuetur , et ad domi-
„ num suum a quo ipse tenebat , reuertatur , nisi re-
„ quisitus ab eo paratus fuit satisfacere maiori domi-
„ no , quem offenderit , et nisi vasallus idemque do-
„ minus a domino suo requisitus , eum qui maio-
rem

„ rem dominum offenderit, requirat, vt satisfaciât,
 „ suum feudum amittit.

„ Praeterea si inter duos vafallos de feudo fit con-
 „ trouersia, domini fit cognitio, et per, eum contro-
 „ uersia terminetur: si vero inter dominum, et va-
 „ fallum lis oriatur per pares curiae a domino sub
 „ fidelitatis debito coniuratos terminetur. Illud
 „ quoque sancimus, vt in omni sacramento fide-
 „ tatis Imperator nominatim excipiat,

Quaeri circa hanc quoque legem potest, quod de omnibus constitutionibus, Seculo XII. ab Imperatoribus in *Roncaliensibus* comitiis sancitis, in vtramque partem disputari video; an nempe Germanos quoque obligauerit? Nobis quidem negatiua placet. Quod enim CHRIST. GODOFREDVS HOFFMANNVS in *specimine coniecturruum de origine et natura LL. Germanicarum priuatarum antiquarum* pag. 98. obiicit: 1) praesentes fuisse Principes Imperii Germanici, 2) eorum consensu leges latas, 3) de eorum feudis fuisse iudicatum, 4) leges denique generaliter plurimum esse conceptas; ad illud cum Viro quondam Illustri IO. SALOM. BRVNQVELLO 2) respondemus: procures Imperii, non tam legum ferendarum comitiorumque habendorum, quam comitatus causa, praesentes tum temporis in Italia fuisse, et Imperatorias

L 3

Consti-

2) In *historia iuris Romano rum legum veterum ac Romani Germanici* P. IV. cap. 4. §. 12. *iuris in republica nostra origine*

a) Sub nomine CONRADI ac auctoritate §. 67.
 SINCERI in *diss. de Germanica-*

Constitutiones, ut ait C V L P I S I V S a), *exquisite loquendo Germanos non tenere, quibus non Imperator, sed Rex Germaniae imperat.* Ultimum est, ut et argumenta priuilegiorum, quae Imperator F R I D E R I C V S, dum in *Roncalia* commoraretur, indulgit, paucis adiiciam. Primum Abbati Monasterii S. *Saluatoris*, quod deinceps *Quartazzola* dictum, omnium, quae tenebant, bonorum possessionem confirmauit. Datae sunt litterae die 23. Nouembris a. 1158. indict. 7. anno imperii F R I D E R I C I quarto, regni vero 7. *Contrebbiae* ad ripam Padi. b) Deinde die 25. Nou. R A M B E R T V M Episcopum Faentinum amplissimo priuilegio decorauit. Exstare illud ait S I G O N I V S, sed ubi, non addidit. Canonicis itidem S. *Vicentii* in ciuitate *Bergamo* antiqua iura salua esse iussit, c) *Valisque - umbrosae* monachos in fidem tutelamque suam recepit. d) Addimus denique insigne priuilegium, quo F R I D E R I C V S imperatorum optimus, humanarum artium studiosos ne ex Italia et Germania Parisios peterent, ad Italiae gymnasia inuitauit.

„Habita quidem super hoc diligenti inquisitione
 „episcoporum, abbatum, ducum omnium iudicum,
 „et aliorum procerum sacri nostri palatii examinatio-
 „ne, omnibus qui caussa studiorum peregrinantur,
 fcho-

b) Auctor C A M P V S lib. saepe
 c. T. II. pag. II.

c) C O E L E S T. *hist. Berg.* lib.
 III. cap. 24. lib. XIX. c. I. et
 lib. XXII.

d) C A M P V S c. I. testem ad-
 ducit E V D O X. L O C A T E L L V M
 in *vita S. Io. Gualb. et Beator.*
ord. S. Benedicti lib. II. cap. 21.

„scholaribus et maxime diuinarum atque sacrarum
„legum professoribus, hoc nostrae pietatis benefi-
„cium indulgemus, vt ad loca, in quibus literarum
„exercentur studia, tam ipsi quam eorum nuncii ve-
„niant, et in eis secure habitent. Dignum namque
„existimamus, vt, cum omnes bona facientes, no-
„stram laudem et protectionem omnimodo merean-
„tur: quorum scientia totus illuminatur mundus,
„et ad obediendum Deo et nobis eius ministris, vita
„subiectorum informatur: quadam speciali dilectio-
„ne eos ab omni iniuria defendamus. Quis enim
„eorum non misereatur, qui amore scientiae exules
„facti, de diuitibus pauperes, semetipsos exinani-
„niunt, vitam suam multis periculis exponunt, et a
„vilissimis saepe hominibus (quod grauiter feren-
„dum est) corporales iniurias sine causa perferunt?
„Hac igitur generali et in perpetuum valitura lege
„decernimus, vt nullus de caetero tam audax inue-
„niatur, qui aliquam scholaribus iniuriam inferre
„praesumat, nec ob alterius cuiuscunque prouin-
„ciae delictum siue debitum, (quod aliquando ex
„peruerfa consuetudine factum audiuius) ali-
„quod damnum eis inferat: scituris huiusmodi sa-
„crae constitutionis temeratoribus, et etiam ipsis lo-
„corum rectoribus, qui hoc vindicare neglexerint,
„restitutionem rerum ablatarum ab omnibus exi-
„gendam in quadruplum: notaque infamiae eis ipso
„iure irrogandae, dignitate sua se carituros in per-
petuum.

„petuum. Verumtamen si litem eis quispiam super
 „aliquo negotio mouere voluerit, huius rei optione
 „data scholaribus eos coram domino vel magistro
 „suo, vel ipsius ciuitatis episcopo, quibus hanc iu-
 „risdictionem dedimus, conueniat. Qui vero ad
 „alium iudicem eos trahere tentauerit: etiamsi causa
 „iustissima fuerit, a tali conamine cadat. Hanc a.
 „legem inter imperiales constitutiones, sc. sub ti-
 „tulo, *ne filius pro patre, etc.* inferi iussimus. Da-
 „tum apud RONCALIAS, anno Domini MCLVIII.
 „mense Nouemb.

Haud certe leuem errarunt errorem, LVPOLD. BE-
 BEMBVRGIUS in *opusculo de veter. Germanor. Zelo* cap.
 3. atque PETRVS REBVFFVS de *priuileg. Scholasticor.*
 lib. 3. pr. hanc authenticam FRIDERICO II. Impera-
 tori tribuentes; quod iam pridem notauit ANTON.
 GATTVS in *historia urbis et gymnasii Ticinensis* cap.
 XIII. Nec minus lapsum deprehendo acutissimi cete-
 rum ingenii virum CAESAREM EGASSIVM BV-
 LAEVM, quod de *Vniuersit. Par.* T. II. p. 278. nata-
 lem huius constitutionis annum 1152. posuit, quo tamen
 FRIDERICVS Imperator Italiam nondum adtigerat.
 Idem porro et in eo aperte falsus est BVLAEVS, quod
superiori pagina comitia *Roncaliensia* anni 1158. ob diffi-
 dium quoddam inter FRIDERICVM Caesarem atque
 HADRIANVM pontificem acta scribat: Praecedente
 enim anno iam sopitam hanc fuisse controuerfiam, con-
 stat. Sed mittamus hos aliosque errores, quippe iam
 ante

ante nos hinc inde notatos : specialem vero authenticæ modo propositæ explicationem nemo hoc loco a nobis expectet. Dederunt eam inter ceteros CHRISTOPH. PHILIPP. RICHTER, IO. OLDENDORPIVS atque IO. BECMANNVS in suis ad hoc edictum commentariis. Illud vero ad legis historiam huc quoque pertinere videtur, quod Vir eximiae eruditionis ALEX. MACCHIAVELLVS ad SIGONII *historiam Bononiensem* inter *Opp.* T. III. p. 135. notauit, diem 23. nempe mensis Nouembris, qua Imperator studiosis eorumque magistris, a Iurisperitis Bononiensibus admonitus, lege lata consuluit, sollemnem atque feriatam apud scholasticos hodiernum Bononiae seruari. Facit huc iterum supra laudatum ac longe præstantissimum *archigymnasii Bononiensis calendarium*, ex quo sequentia nobis verba excitanda : 23. (Nouembr.) *Vacat in memoriam editæ apud Ronchalias per Frid. Caes. Aug. Aenobardum A. 1158. Auth. habita, C. ne fil. pro patre lib. 4. tit. 13. post l. 5., cuius extensores fuerunt D D. Bulgarus de Bulgaris, et Iacobus de Porta Rauennate, quæ Constitutio fuit promulgata pro commodo Scholasticorum, et pro dignitate studii cum magno honore nostri Archigymnasii.* Tantum de legibus ac priuilegiis a FRIDERICO Imperatore a. 1158. in Roncalia editis, quibus tamen castrenses constitutiones, ibidem, vt vult GOLDASTVS in *statutis atque rescriptis Imperialib.* p. 64. perlatas, attexere dubitavi, quippe cum ex RADEVICI

et aliorum scriptorum testimonio in castris ad *Brixiam* sancitae, huc non pertinere videantur.

Haec sunt quae Imperator Augustissimus a. 1158. apud *Roncalias* gessit, quibus omnibus feliciter confectis, soluta Curia, *Cremonam*, et inde trans *Padum* concessit. e)

§. XXII.

Tertia ac notissima, quae memorantur, Friderici Ahenobarbae comitia Roncaliensia.

Anno denique insequente 1159. curiam apud *Roncaliam* gloriose celebravit *FRIDERICVS* Imperator.

Auctorem huius facti habeo *RADEVICVM* de gestis *Frid.* Lib. II. cap. 33. qui tamen cum singula huius conuentus ne verbo quidem attingat, de quibus et alii coaeui scriptores aequè tacent, nec nos ea exequi possumus.

Fuerunt autem haec vltima *Roncaliensia* comitia, de quibus proditum aliquid memoriae inuenio.

Quod enim *ANTON. GATTVS* *Ticiner-* sum Antecessor in *hist. Ticinensi* cap. 13. in fine scribit, *Alia etiam Comitia tulit in iisdem campis anno*

*1166. ut initio lib. XIV. de Regno Italiae narrat Sige-*nius, in qu. praecipue disputatum inter *Pisanos* et *Ge-*

nuenses de regno *Sardiniae*, in eo per oscitantiam ad *Sigonii* locum illum impegisse, credere mihi fas est.

Ita enim *SIGONIVS* d. l. *In Italiam transgressus* primum in *Roncalias* venit, ut ius populis diceret, deinde bello anteuerso, *Laudem* ut sedatius de illo inferendo consilium caperet, adiit atque ibi conuentum habere insti-

*) *TRISTIAN. CALCHVS* ap. *GRAEV.* p. 236.

instituit. Et interiectis nonnullis, quae hoc conuentu gesta fuerint, sic pergit: *In eodem etiam conuentu legati Pisanorum, et Genuensium de iure Sardiniae disceptarunt.* Satis clara haec videntur: Imperatorem nempe, etsi apud *Roncalias* ius populis dicere constituisset, tamen bellicis occupatum consiliis *Laudem* statim concessisse, ibique illum institutum conuentum, in quo Pisani ac Genuenses inuicem disceptarunt.

§. XXIII.

Certam quando in defuetudinem conuenerint *Roncalienses* abierint epocham, ego quidem definire non audeo, post *FRIDERICI* tamen *BARBAROSSAE* tempora eorum sollemnia expirasse videntur. Curiosius enim mihi multa, sequentis aevi scriptorum volumina perscrutanti, nulla deinde comitiorum *Roncaliensium* facta obuenit mentio: Quod quo magis insolitum, eo mihi magis etiam mirandum visum fuit, cum et inter *FRIDERICI* successores, ut remotiores taceam, *HENRICVS VI.* et *OTTONVM* quartus sacrum Romam iter susceperint, eosque *Roncaliam* adtigisse non sit dubitandum. Cum vero incerta sit defuetudinis *Roncaliensium* comitiorum causa, in incertis vero et coniecturis locus sit, proinde ad eam confugere mihi liceat coniecturam, quod ruentis post *FRIDERICVM BARBAROSSAM* ac decrescentis sensim imperatoriae potestatis atque auctoritatis in Italia ratio, *Roncalienses* etiam conuentus proscripserit. Certi autem aliquid in re incerta adfirmare nullus ausim.

*Comitia in Roncalias con-
gendi ritus an-
cum Friderico
I. expirauerit, et cur?*

Heiliger, Ernst A.

De Campis Roncaliae, Habitisque Ibi Cvriis Solemnibus Liber Singularis

Lipsiae 1752

4 Diss. 1798#Beibd.16

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10822181-0

VD18 15197913-001